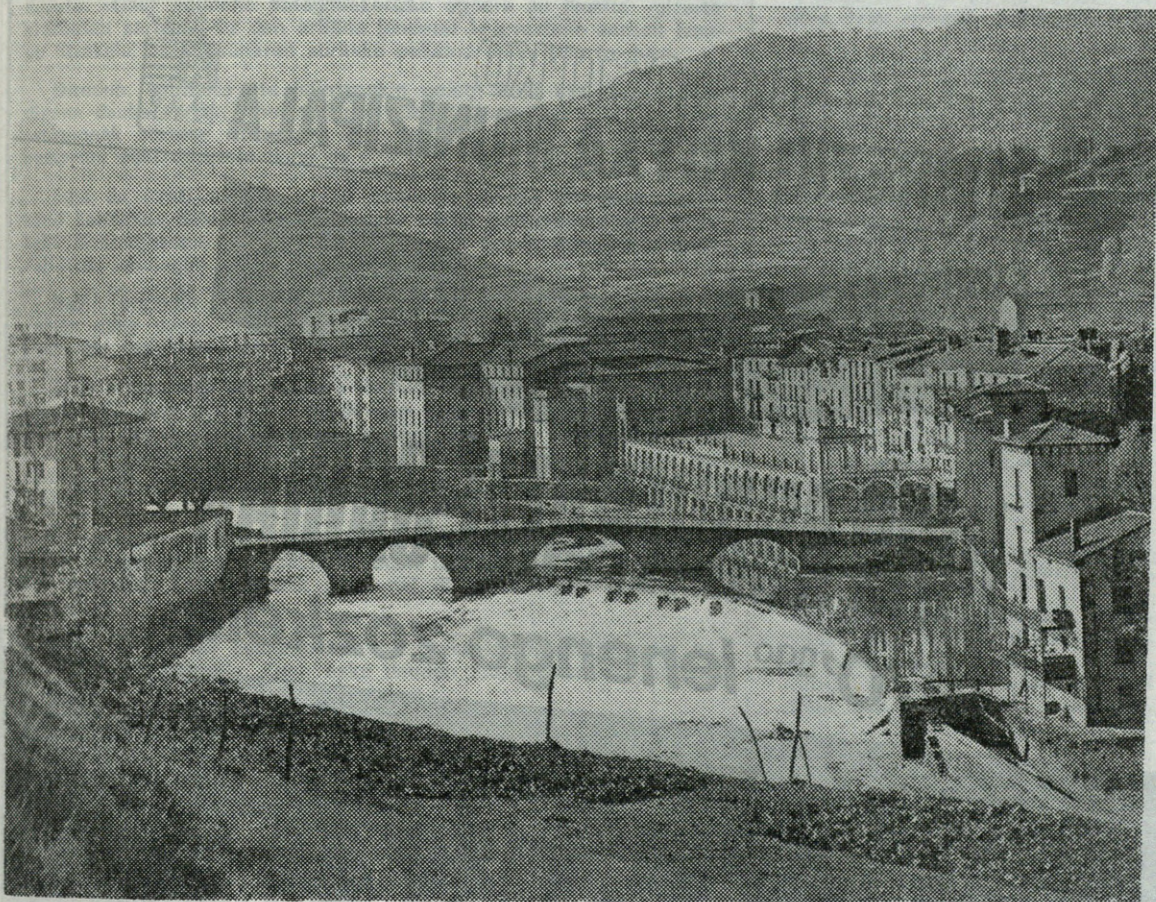

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

Eta bitartean, Gipuzkoa negargarri...

BESTE IRU URTE, LEGEA OIPERA- TZEN JARRAITZEKO

Oria ibaia, apar eta zikinkeri, Tolosan barrena...

Apirillak ogeita zortzi. Donostiako egunkariak diotenez, atzo batzartu ziran probintziko agintariak eta Oria ibarreko **pasta** egiten duten paper lantegietako nagusiak. Izenpetu omen zuten papelerok, 1973'ko udaratik aurrera, ibaira dijoazten urak ez zikintzeko konpromisoa.

Ogeitamar urte luzetan, emen gaude gipuzkoarrok Oria ta Urumeako ibai eder izandakoen usai nazkagarri, urbeltzak, lejiak eta apar tamalgarriak isil-isilik aguantzen. Bein baiño geiagotan esan digute agintariak, pare bat urtetan bukatuko zala lantegi batzuen latsa-gabekeri au... Baiña zoritxarrez, ez da orrela izan. Orregatik, oraingo berri onek, konejuxto ez-zifetsiaren irriparra sortu du erritarren aurpegietan. Eta onela diote:

—Emendik iru urtetara, auskalo...!

—Betiko leloa! Baiña bitartean, indartsuak Legea oinperatzen eta Erria isiliki!...

—Ez ote da izan erderaz «practica dilatoria»; gero-ro-gero edo orrelako aitzaki bat?...

Bai. Gipuzkoarrok ez gaude konforme eta gure kezak ditugu. Izan ere fede onez jokatu ba zuten paper lantegietako jabeak, izan dute denbora 30 urtetan, egiten duten kaltea zuzentzeko. Eta orain, berriz, beste iru urte luze gure aoak estaltzeko. Ez degu uste beste Lege batzuek bete eragiteko orrenbeste erraztazun inoiz eman dutenik.

Beste gai batek ere sumintzen gaitu. Gurekin egiten duten diskriminazioa. Bi illabete ta erdian, udaaldean, turismoa, beraneanteak dirala eta Oriako ibaia

garbi azaldu dedin, Zast!... lantegi oieri pasta egitea debekatu. Uda bukatzerakoan, oporketara etorri diran arotzak alde egiten dutenean, orduan berriz, ibaiak eta itsasoak, Legez aurka jarri eta kiskaltzeko eskubidea emango zaiete.

Gipuzkoarrok, bigarren maillako erritarrak gerala esan liteke...!

Legea alde batera utzi eta pentsa dezagun neurri onen aldrebeskerian. Udaren ibaia ondatu gabe pape-
ra egiten duten lantegiak, zergatik ezin lezake jarraitu orrela urte guztian?

Baiña alperik ari naiz. Batzuen utsegiteak, lasterka zigortuak izaten dira mundu onetan eta beste batzuenak berriz, naiz da garantzi geiagokoak izan, erraztasunez eta denbora pasaz. Orain urte bete, argi ta garbi jakin genduen Gipuzkuako Aldundiko Leendakariaren iritzia. Auxe esan zuan batzar baten: «Ibaia garbitu (Oria alegia) edo lantegien irabaziak urritu (Papeleroenak noski), bi erabakitatik ikusi egin bear zala zein aukeratu.

Erabaki danez, Gipuzkoa ta gipuzkoarrok berriz ere eratxita, diruzaleak garaille. Eta azierako albisteak orrela amaitzen zuan: Adiskidekiko giroan igaro zala Agintari ta lantegiko Zuzendarien batzarra, denak konpre-
sioa eta erraztasunak eman zituztelako.

Bai, jaunak! 30 urtetan ibai, kostalde, arrantza, ondartzat ta Izadia ondatzen eta denak mutill onak, ereduak...!

IÑAKI LINAZASORO

NON ZER

- **EHUN URTE**
Larresorok ... 3 garrenean
- **ISRAEL, ERRIRIK GAZTEENA**
Odriozolak ... 4 garrenean
- **INDOTXINA ZURRUNBILLOAN**
Artolak ... 5 garrenean
- **«BAI ALA EZ» BAIONAKO ANTZOKIAN**
Pagolak ... 7 garrenean
- **BESTE HOLANDAR BAT GURE ARTEAN**
Altunak ... 14 garrenean

XABIER KINTANARI, ZORIONAK!

Orain dala hamabosten bat egun, Santiago de Compostelan, poesia sariketa bat ospatu zan. Sariketa hortara katalanez, gaztelera, gailegoz eta euskeraz eginikako poesiak bial zitezkean. Nor aterako irabazle, eta gure Xabier Kintara atera zan. Zorionak beroenak ematen dizkiogu Xabierri. Aspaldi hontako euskal literaturaren berri dakianak, ondotxo daki mutil gazte honek euskerari eta euskal literaturari eman dion bultzada. Inor gutxi da noski, euskeraren alde mutil honek hain-

bat lan egiten duen euskaldunik.

Bilbaon sortu eta zorigaitzez euskerarik ez zekien. Piskanaka piskanaka has, eta berarekin hitzegin edo eta bere liburuak irakurri besterik egin beharrik ez dago, «jaun» honek gure euskera nola menderatu duen ikusteko.

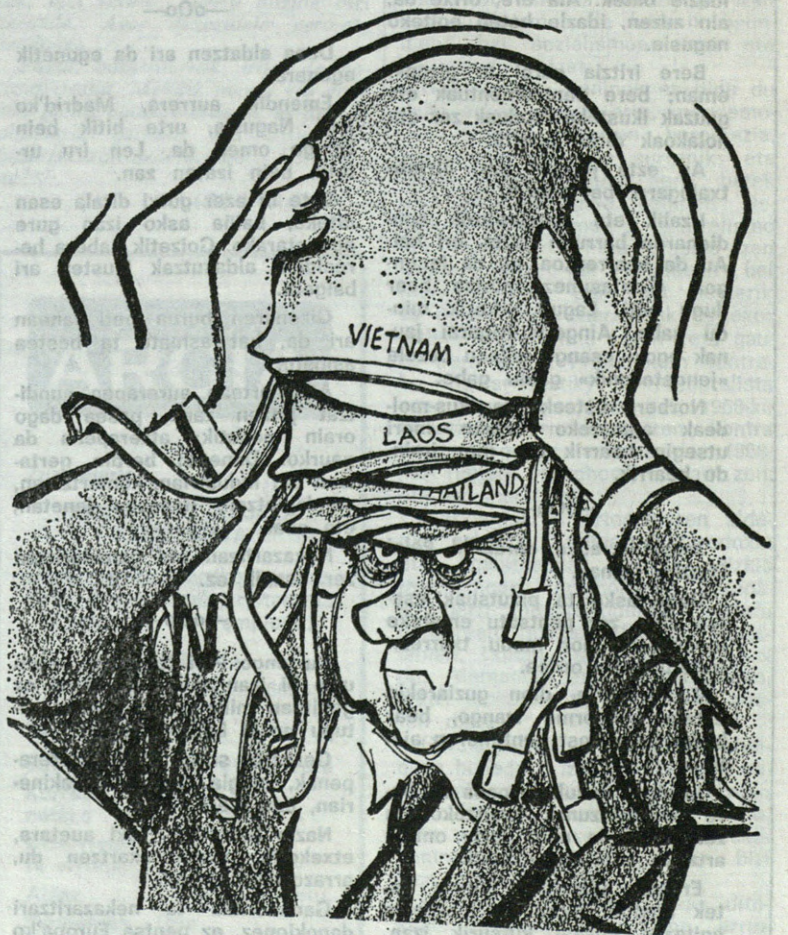
Sari horregatik eta egin di-tuen beste lan guztiengatik gure zorionik beroenak Xabierri. Hitzak hitz, eginak balio dute. Hori da Kintanak egiten duena.

BAIONAKO ASTEA

Uztailaren ondarretan, «Baionako Astea» ospatuko da. Aste hori apalatzeko eta prestatzeko, apirilaren 14-ean egin da lehen Biltzarra, Ipar aldeko kultura antolamendu nagusiak batzar-turik.

Erabaki danez, «Baionako Astea» bi zatitan banantzen da, alegia, kulturaren arazoak eta fedearenak, hiru egun bakoitzeko.

NIXONEN GUDU-TXAPELAK

Ara nola ikusi dun «Herald-Tribune» aldizkariako marrazkilarak, Nixonen jokabidea. Vietnam gaiñetik, azpian Laos, beerago Tailandia. Ikus Arto-laren lana 5-gn orrialdean, Indotxinari buruz

NERE BORDATXOTIK

«Gran país, difícil país».

Au da Pelai Orozko'k bere liburuari eman dion izenburua. Egokiagorik ezin aurkitu ditekeala pentsatzen dut.

Erri goralgarria, ezpairik gabe, gure Euskalerra, baiña erri zailla, bide batez.

Usterik gutxien duzunean la-bainduko zera; txirritx egingo duzu.

Gure erria asko sufritutako erria dalarik, bertako bizilagunok erretxinduta bizi gera.

Ezta errez gurekin asmatzen. Nai eztuzula egingo duzu pekatu. Ustez zuzenen jokatzan ari zeran garaian.

Bi kontentatzen badituzu, lau goibelduko zaizkitzu.

—oOo—

Berez sortzen diran liburu orietako bat dala oraingoa, esaten digu egilleak.

Emendik zati bat, andik beste bat; emen salto ta an korri, orrelaxe gorputz artu duan liburu bat.

Bolara batzutan astiro mola-tua; beste batzutan presaka.

Jakiñeko bide bat artuta, ez ezker eta ez eskubi alden du gabe, molde juxtutan egiña eztala, alegia.

Ezta bear ere, zer demontre! Idazleak ezu ibili bear neurriko trajea egiten ari dan sastre batek bezela.

Uztarri estuegira ezauka zer errenditurik. Egoak bear ditu egatzeko.

Txori egalarriak gogozkoago zaizkigu kaiolean preso daudenak baiño.

—oOo—

Berez, indar berezi batek eraginda bezela sortzen diran liburuak aparteko grazia izaten dute. Jakiñeko molde batera makurtzen diranak baiño aundiagoa, geienetan.

Atsegiñagoak dira irakurtzeko; gutxiago nekatzen dute. Ariñagoak, xamurragoak, itz batean.

Alako beldur edo kezka pixka bat agertzen digu egilleak, agertzen diran argumentu guztiak, alegia, ez ote diran daren gogozkoak izango.

Ortan etsian egon bear du idazle batek. Ala ere, orixe da, ain zuzen, idazle baten egiteko nagusia.

Bere iritzia garbi ta gizonki eman; bere pentsamentuak eta gauzak ikusteko moduak zer eta nolakoak diran agertu.

Au ezta pekatu bat, birtute txalogarri bat baizik.

Itzalik eta errespeturik aundienaren barruan guzia, ori bai. Au da bearrezkoa, au da lenengoa. Gizatasunez mintza bear dugu beti. Lagun urkorik mindu gabe. Aingeru Irigarai jaunak egoki esango lukean bezela «jendetasunik» galdu gabe.

Norbere usteak eta ikus-moldeak agertzeko ezaiko iñori utsegin bearrik eta iñor iraindu bearrik.

—oOo—

Jokabide auxa darabilki Pelai Orozko jaunak.

Gaua asko ta pixutsuak esaten ditu; zer pentsatu emateko modukoak. Iñor modu txarrean tratatu gabe ordea.

Zu, irakurle, dion guziarekin etzera konporme izango, bear bada. Eztio bost xentimoren ajolarik.

Idazleak eskubide osoa du bere pentsakizunak azaltzeko, ta zuk eskubide osoa duzu ontzat artzeko edo baztertze.

Erderaz idatzitako liburu batek iñondik iñora ez lezakeala egitazko euskal kutsurik izan, diote euskal idazle batzuk. Euskal kutsurik izango duan obrak

euskeraz idatzia izan bear du-la, nai ta ez.

Onen kontra jeikitzen da Pelai Orozko.

Oso eskal kutsu gutxiko euskal liburuak ezagutzen dituala, esaten digu, ta baita zearako euskal kurpilla duten erderaz idatzitako liburuak ere.

Orietakoak jotzen ditu, besteak beste, Pio Baroja'ren «La leyenda de Jaun de Alzate» ta Oteiza eskultore sonatuaren «Quousque tandem».

—oOo—

Nere, aldetik au da nik pentsatzen dudana.

Neurriko eratzuna bezela etorriko litzazukeana, euskera oso mendean duten euskal idazle ugari izatea litzake.

Len aitaturako Baroja'ren, Oteiza'ren eta Pelai Orozko'naren moduko liburuak euskera errez, garbi ta errikoi batean argitaratzeko din diran gizonak bear genituzke aukeran. Euskerarik errikoiena da neretzat euskerarik garbiena.

Gero ta sinistuago nago gaiñera. Euskerarik bikaiñen eta aberatsena erderarekin kutsutu gabe dauden euskaldun zaarrak erabilten dutena da.

Aia, Errezil edo Beizama aldera inguratzen naizenean konturatzen naiz ederkik asko.

—oOo—

Ipar —Amerika'ko ganaduzaleak ba— datoz Madrid'ko Peri Nagusia.

An ari diran beren erakustokia jasotzen. Zazpireun metro kuadruko saila artu dute ortarako.

Ogeitazazpi buru ganadu dakazkite norteamerikanoak. Dituzten arrazarik onenetako aleak ekarri ere. Itzaldi batzuren bidez argibide ematekoak dira. Ganaderitzari dagokionez an zer jokabide jarraitzen duten adieraziko dute.

Elburua: aragi geiago ta aragi ohea sortzea. Ba-dago premia!

Ganaduzale aundiak, diruz ondo osatzen diranak, erne egongo dira. Entzun naiko dituzte amerikano teknikoen esanak, gero, iñola al badute, bide bere-tik jotzeko.

—oOo—

Dana aldatzen ari da egunetik egunera.

Emendik aurrera, Madrid'ko Peri Nagusia, urte bitik bein izango omen da. Len iru urtetik bein izaten zan.

Urte bi ezer gutxi dirala esan diteke, baiña asko izan gure egunetarako. Goizetik gabera berealdiko aldakutzak ikusten ari baigera.

Gizonaren burua beti lanean ari da, bat asmatu ta bestea asmatu.

Atzo artean aurerapen aunditatz jotzen zana, pasea dago orain modatik; atzerapena da gaurko. Danetan berdin gertatzen da: industrian, komertzioan, sendagintzan, itxasoko lanetan, eta abar.

Nekazaritzan eta ganaderitzan zer esanik ez.

—oOo—

Aurtengo Peri Nagusian, orain urte bi izan zan artan ikusi ez genituan milla gauza ikusiko ditugu noski baiño noskiago.

Geroztik sortu diran aurrerapenak, alegia. Lurreko makinerian, batez ere.

Nazio bakoitzak, toki auetara, etxekorik onena ekartzen du, arrazoizkoa denez.

Ganaderitza ta nekazaritzari dagokionez, ez pentsa Europa'ko zenbait nazio lotsagarri dabil-tzanik.

Ipar-Amerika'ren pare dirala esango nuke; eztaudela batere atzerago.

Holanda, Suiza, Alemani, Frantzi ta abarrek zer erakutsi aundiak dauzkate.

Aurten ere Madrid'en, nazio orien erakustokiak (Pabelloiak) izango dute itzimazioa.

—oOo—

Bere garaian adierazi nunez, bost joan-etorri daude Gipuzkoa'tik antolatutak. Nekazari Kamarak eratuak dira.

Lenengo irteera maiatza'ren 19'an izando da Donosti'tik, maiatza'ren 23'n etxeratze.

Bigarren ibillaldia: maiatza'ren 23'an joan eta 27'an etorri.

Irugarren ibillaldia: maiatza'ren 27'an joan eta 31'an etorri.

(8'gn orrian jarraitzen du)

BERTSO BERRIAK

GAMBOYA'KO GERRA

— 1 —

Atzo gaizki bageunden orain gaizkiago, gaitzak gero ta gero indar aundiago.

Mundutar familiar lanik asko dago, lenago gutxi giñan eta aur bat geiago.

— 2 —

Gizonek alkarrentzat daukagun eskerra, bata bestea iltzen, lantegi ederra! Gutxitxo zan Viet-Nam aldeko okerra,

ta orain piztu zaigu Camboya'ko gerra.

— 3 —

Gaur amerikanoak Camboya'ri eusten, suak indar artzeko sasi-larrak pizten

Ezta errez bertsoan nik adierazten, onek zer ondorenak ekarri lezazken.

— 4 —

Au da bizi eziña oraingo munduan, ez al gera irtengo guziok galduan? Bi alderdiak egon leizke pekatuan, zeñek antzematen du arrazoi nork duan?

— 5 —

Nazio indartsuak jaun eta nagusi, errukirik eza; norbera lenbizi. Naiz eta komunista dotriñakin bizi, eztabiltz adiskide Txina ta Errusi.

— 6 —

Nora garamazki gu ainbat zoramenek, noiz arte iraungo du denborale onek? Kontra ta alde egiñaz milloika gizonek, burua nun nekatu ba-dauka Nixon'ek.

EIZMENDI'TAR IÑAKI BASARRI

DONOSTI'KO
AURREZKI KUTXA MUNIZIPALA

DIRU-AURRERATZE-SARIAK
1970'ngo lenengo zozketa

1 milloi pezeta

250.000	pezetako sari bakarra	250.000
100.000	" sari bakarra	100.000
50.000	" 2 sari	100.000
25.000	" 4 sari	100.000
5.000	" 90 sari	450.000
GUZIRA JO TA. . . .		1.000.000 pezeta

Zozketa ontan sartuko dira: 1970'gn Orrilla'ren 31'an milla pezeta gutxienez izango dituten noiz-naiko libretak, eta iru, sei eta amabi illabete eperako jarrita daukaten libretak; milla pezeta oso aina artukizun izanik.

Noiz-naiko libretak auxa bearrekoa: 1970'gn urte barruan, gutxienez diru sartze-ateratze bat egiña izatea.

Zenbat eta diru gelago euki ta orduan da egokiera aundiagoa saria irabazteko.

Diru-jartze berriak beraz bi egokiera dizkizu; lenbizi, zozketa ontan, eta, gero, 1970'gn urte bukaeran diru jartze berria saritzeko izango dan zozketan sartzea.

ARRUPE EUSKALERRIAN

Bein ere ez ote ziñan etorriko zurrumurrua zabaldu zan. Ez ote ziñan, ba, emengo agintarien lagun! «Frankori bostekorik ez emateagatik ez omen ziñan etortzen» idatzi da.

EGIA ESATEKO GUK ERE EZ OTE GENDUAN NAIAGO ZU EZ ETORTZEA? Ez zure aurka ezer daukagula. Alde baizik.

Euskalerrian sortua zera. Bilboko uriburuan. Loiolan ezia.

Ba-duzu, beraz, Euskalerria etortzeko eskubide. Baiña Euskalerria etortzeko ez da aski euskal-lurretan ibiltzea. Xabiertik Loyola eta emendik Bilbora izan da zure ibil-aldia.

Kezka au dugu. Euskal-lurrean ibilli eta Euskal-errian sartu gabe joango ote zeran, alegia. Ulertuko ote dituzu Erriaren arazoak, ezin, bururak eta ametsak? Nortzuen inguruan ibilliko ote zara?

Gure onerako etorria izango zera noski. Baiña bildur gaituzu. Izan ere Erroma aldetik norbait azaldu zaigun bakoitzean goikoei intzentsu-lurruna botatzeko etorria izan da.

Barkatu aita Arrupe, baiña piakaiztuak gaude. Elizari orren-beste mixiolari, lekaide-lemaime eta apaiz eman dizkion Erria min-duta dago. Goikoen Elizarekin zapuztuta.

«Gaurko munduari teoloji aldetik argi berri bat eskeini bear omen diozute» aitortu duzu. Ateismoaren arazoa sakontzeko agindua Aita Santuagandik artua daukazutela-ta.

Euskalerriak bere eliz-kondairen izan duan siñismen-kolokarik zundienetako bat dauka. Eskeini argi biziak illunpean arkitzen dan Erri oni. Baiña ez aztu gaurko egoera naustu eta biurri onen asiera eta zapuzkeria eliz-agintarien jokabide gezurti, zuri, eta jauntxo-kerizkoan dagoala.

«Bazartuekin, zapalduekin eta beartsuekin» lan egin bear omen duzute. «Gaur eguneko bidegabekerizko egoera au ikusita «gizarte arazoetan sartzen» ez dan erlijioa jendeari lo-arratzeko zerbait izango litzakela. «Maitasunaren aurkako pekatua dala» aitortu duzu.

Dirudun, agintaria eta jauntxoekin geiegi ibilli ote zeraten irudipena dauka Erriak. Aberats-fama duzute. Zuen ikastetxeetan aberaskumeak sortzen dituzuten otsa dago. Euskera ere aaztua eta baztartua euki duzutela ikusi da.

Egia da irrati guzien artean euskeraz geiena itzegiten duana zuen Loiolakoa dala. Egia da Loiolakoa etxea ikastoletako utzi duzute. Donostiakoan ere jarriko ote duzuten otsak dira. Lantokietan dabilzan jesulagun batzuk ere ba-dituzute.

Baiña oraindik etzerate erriarenak. Zuen artean euskeraz ez dakian asko dago. Zuen ikastetxeetako ume eta gazteak aberaskume eta erdaldun bihurtzen dituzute.

Zuen arnas, argi eta esanera ibiltzen diran moja-etxe asko daukazute. Ez dira oraindik Euskalerriari bizi dirala jabetu. Arrotzak dira gure errian. Beren artean euskera baztartua daukate. Euskalerria desagifia. Zearo erdaldun dituzi. Euskalerriaren etsairik nabarmenenak. Aberas-zale eta atzerakoi. Gaitz orren iturri zuretarrik dituzi.

Euskal-lurrean zabiltz. Sartuko aal ziñan baldinbait Euskal-Errian. Ez dizugu egoera au salatuko duan itzaldi nabarmen eta zorrotzik eskatzen. Zure semeak ikusi nai ditugu Euskal-Erri-langilleen txertatuak.

Zuen ikastetxeak Euskalerriari eta Euskal-langillediari begira zuzenduak egon ditezela. Zuen esku dauden moja-etxeak ere berdin.

Ongi etorria ortara etorri bazera.

Kezkak

BATASUN ORDUA

Gure artean eta mundu osoan, bai ote da itz bat itzetik ortzera eta lumara geiagotan dabillan?

Batasuna... Batera bildu, sakabatuak bateratu, zu eta ni eta besteak, danok alkatu. Batasuna...

Euskaldunon artean gero-eta geiagotan aipatzen dugun zorioneko itza! Izan ere, ainbat eta ainbat gaitan daukagu batasunaren bearra!

Zorionean, ari gera euskaldunok batasunik ezaren kalteak ikusten. Ari gera batasunaren bearra mami-mamian nabaitzen.

—o—o—

Askotan entzun izan diet basarritarrei: «Bai, danok alkar artuko bagenu. Baiñan ezin dugu...» Basarritarrok alkatu? Ez dieke olakorik.

Zaila da, noski, batasuna. Gai guztietan zaila eta jende-maila guztientzat gogorra Nekazarientzat, berri, are zailagoa.

Orduak eta orduak alkarrekin egiten dituzten ola-gizon edo langilleek alkar artzea zaila da. Eta geienetan ezinean ibilli oi dira.

Lan guztiak eta ordurik geien-geienak bakoitzak bere aldetik egiten dituzte basarritarrek. Bakoitzari bere etxeak, bere lanak, bere soroak eta zelaia, bere... mendi eta abereek ematen diote lanik aski.

Antxe bere gauzetan dauka naiko buruaste. Nola nabaitu dezazke bere auzokoen bearrak eta ezinak? Eta nola, beste errietako basarritarrenak?

—o—o—

Konturatzen naiz oso lan zaila dala. Ezagutu izan diet basarritarrei. Batasuna ezinezkoa danik, ordea, ez diet sekulan aitortu. Ez aitortuko ere.

Gizatasun pixkabat bear da, aurrena, besterekin alkatze. Eta ori ba dute gure basarritarrek.

Eta urrena, irikitasuna bear dute; besteengana eta beste errietara zabaldu-naia. Ontatik, berri, guxtiago dute, noski. Baiñan ez da ori ere iritxi ezinezkoa.

Joan dan martxoaren 25ean Donostiako «Astoria» antzokitik iriten ikusi basarritarrek, taldean, buru-makur, marmarreen, eta... etsigarria zan, guztiz etsigarria.

Danak asarre, danak negarti; arengatik eta onengatik eta besteengatik gaitziki-esaka danak, desapioka ere ez gutxi Urteoroko basarritar-bazartuek baino areago ziruditen, guda-rea galdu ondorengo zigorpetik zetoela.

Binaka, irunaka, launaka, talde-rotan sakabanaturik danak. Bakoitza bere aldetik. Batzarreko buru-asteak aaztutera lenbaiten! Aal zuana aal zuan ainean, bazkaltzera.

zenbait kertenkeria osateko. «Hizkuntzaren» "caractère de classe" delako tesia teoria faltsu bat da, eta ez marxista, zioen Stalin-ek.

Azken ohar bat:

Nik ez dakit kasualitate hutsa den ala ez, baina holako planteamenduak egiten dituzten horien artean —programetan bilinguismoa eskatzen badute ere— inor ez du arkituko hitzaldi horiek euskeraz emateko gauza denik. «Si, si, también yo estoy aprendiendo» esango dizute beti. Teoria praxiatik baldin badator... nola hitzegingo digu euskerari buruz, eta ze teoria porru eman ahal izango digu gaur eta hemen euskaldun izatea zer den gozatu eta sofritu ez duen batek? Horra, bada, materialista usteko batzuen idealismo bipila...

(1) Ikus BERTIL MALMBERG, Nya vägar inom språkforskningen, Estokolmo, 1967.

(2) J. STALINE, Le marxisme et les problèmes de linguistique, Tirana, 1969.

F. ALDASORO

EHUN URTE

Ehun urte Lenin jaio ela. Berrogei-ta-sei hil zen ezkerotik. Eta, karia horretara, Leninen izena mundu guzian agiri.

Nola uka, beraz, Leninen bizi-tasuna? Nola uka, batez ere, gure mende honetan gutxi izan duela Leninek hainbat eraginik? Horraino, nik uste, ados gintezke denok; baita komunismoaren etsairik haundienak berak ere.

Horretatik aurrera, ordea, irizkerak berezi egiten dira; eta, baita ezkerat eta sozialista direnen artean ere, leninismoari buruzko iriztzak oso dira desberdinak.

François Billouexek, Fraitziako teorilari ofizialak, hau dio egun hauetan: «Marxismo-leninismoa ez da dogma bat, zientzia bat baizik». Seriotan esan ahal ditekete hori 1970-ean, baiespen horretan fanatismo kutsurik errepertatu gabe? Zientziari buruz errespetuzko iriztzia denean, nekez esan ditekete hori; eta Zientziaren puntuzkoek nekezago onhartuko luteke.

Esquindarrek, alderantziz, txit gizon kaltegarri bat ikusten dute Leninen; eta komunismoaren alderdi txarrak besterik ez kontutan hartuz, kondenatu egiten dute Leninen osoki; eta stalinismoaren aita-tzat, arras gaitzesten eta madarikatzen. Hau ere nekez har ditekete horretara.

Leninek errepoluzio sozialista bat, eta lehendabizikoa, egin zuen; herri batean eta garai batean. Hau xe da kakoa, nik uste. Castrok eta Maok beste hainbeste egin duten moduan, baina herri eta urte diferentetan.

Sozialista batek, beraz, Lenin txalotu ondoren, dudarik gabe ikas dezake zerbait haren kondaira-ekin-tzan eta hoi-gei-ta-bat liburuetan. Lenin lehenengo mailako gizona izaki, haren suak eta haren indur-riak, zalantzarik gabe bultzatzen eta bizkor dezake sozialismoaren hel-burua barruan daramna.

Ez, ordea, dogmakierian erori ga-be, Leninen garaieko inguramen-duak eta baldinkizunak oso kon-tutan izan gabe.

Lenin, esate baterako, marxista amorratua zen; eta haren liburuetan agertzen diren ideiak ez dira marxismoaren azalpenak baizik. Hots Marx, jenio bat izanik ere (eta jenio gisa, gauza askotan argi-egile bikain) bere mendeko seme zen; eta sumatu ere ezin zitzaizkion aldakuntzak gertatu dira gerotik munduan. Lenin, horretara, Marxen jarraitzaile izanik, XIX-gn, mendeko seme da zenbait gauzatan.

Bestetik, Leninen emana marxismoan, ez da filosofikoa, organizazio-mailakoa baizik. Komunista Alderdia da Leninen ekarri nagusia. Hots, alderdi horrek eman duen lehen frutua stalinismoa izan da, eta, ageri denez, azkenik galduko duena stalinismoa da. Baina, izan ere, stalinismoa da laidorik haundiena bai sozialismoarentzat eta bai gizadiarentzat.

Hirugarrenik, Leninek ez bide du ikusi azken urteak arte, marxismo-leninismoak zekarren burokrazia, burokrazia bat zela aurrenik; eta laster klase nagusi berri batek gisa jokatuko zuela. Leninen "demokrazi-zentralismoa", zentralismo eta zentrokeria huts bihurtu zen laster. Hots, bai Ekialdean bai Mendebaldean, bide bat besterik ez dago burokraziari tenk egiteko: federalismoa. Hots Lenin (eta gauza bera Marx, Proudnonen kontra herrarengatik) anti-federalista zen. Komunista Alderdia 1968-ko Maiatzeko erreboluzioaren kontra iokatzea guztiz normala da; 1968-ko funtsa proudhonista bait zen, eta ez marxista.

Marxismoaren ortodoxiaren aldetik, azkenik, Leninek heterodoxia eta "nahitasuna" erantsi dizkio marxismoari: erreboluzioa Europa-ko herri industriadunetan gertatu beharrean, Rusian, Albanian, lugoslabian, Txinan eta Kuban gertatzen du; Alemanian eta Txekoslovakian, aldiz, tankeek eta metralletek eusten diote.

Garaia da, beraz, Hirugarren Munduan baliagarri izan den leninismoa, Europako sozialistek arazo askotan alde batera utztekoa. Uste dugu, hain zuzen, haxe egingo zukeala Leninek berak gure artean bizi izan balitz.

Leninengandik zerbait ikas ditekela zalantzan jarri gabe, erruz ikas ditekete ere Proudnon, Gramsci, Djilas eta Garaudyengandik.

LARRESORO

MARRISMOA

Gure arteko batzuek aski dute multikiopiko paper bat irakurtze profetismo lanari ekiteko. Hizkuntza arloaren kakoa arras gauza simple eta erraza izanagatik inork ez omen zuen deskubritu igar-le hauek gure begietako lausoa urtu arte. Zenbait inozo burgeskeriaren azpi-jokoz hizkuntzaren mito atzerakoi, reaktionario, erromantiko, faszista eta fanatikoaren menpe bizi bide gara. Nola daiteke, ordea, holako zeregin alienatzailetan gure indarrak erre? Zeren, hizkuntza praxiaren fruitu hutsa delarik, euskeraz ala erdaraz esan, guk adierazten dugun errealitatea bat bera da, horregatik, euskera salbaturik ere ezer ez genuke irabaziko Euskerak ez digu ezer berririk ematen. Ito dezagun, bada, traba besterik ez den sasi sentimendu hori eta ez dezagula gehiago alperrikako zereginetan gure denbora bali- os hau gal.

Hitz hauek ez dira nik asma-tuak. Halako planteamendua berri- kitan entzuna dugu Euskal-Herriko ikastetxe nagusi batetan. Itxuraz, modaz paseak badira ere, oraintxe ari dira gure artera Marr-en iritziak heltzen. Gogora dezagun, motz ba-da ere, duela zenbait urte gerta-tutakoa.

NIKOLAJ JAKOVLEVITSJ MARR (1864-1934) eta haren jarraitzaileen ustetan ekonomia egitura

jakin bati nahi eta ez hizkuntza estruktura jakin bat dagokio; nolako gizarte ekonomikoa halako hizkuntza. Hildo honi jarraituz, Frantziako langile baten hizkuntzak —zioen Marr-ek— antza handiago du Rusiako langile batenakin Frantziako bertako burges batenakin baino. Honela, Marr-en teoria nagusitu egin zen Rusiako hizkuntza-laritzan, munduko beste teoretatik etenda gelditzen zelarik. Baina 1950-gnean ARNOLD CHIKOBAVA georgiatarrek bortzik eraso zien Pravda egunerokoatik Marr-en esane burugabeak iritzi, eta berriz ere mendebaleko teoriak proposa-tuz. Chikobava-k «desviacionista» tzat jo zituen Marr-en lagunak, hizkuntzaren jakintza zeharo bihur-ritu zutela esanaz. Baina arazoa ez zen hortan gelditu. Laister Stalin-ek berak ere Chikobava-ren al-de parte hartu zuen, Marr-en us-tea gaitzetsiz. Gaurko errusiera eta zaren aldikoa funtsean bat bera zirela esan zuen Stalin-ek argi eta garbi. Gaur egunean inork ez ditu Marr-en esanak haintzat hartzen, dogmatikoegiak bait ziren.

Baina, nork ukatzen du gizarte-egiturak hizkuntzen bizitzan duen zerikusi handia? Hizkuntza herriak berak egosten du bere historian zehar; eta herriaren izatean ekonomia-estruturak pixu izugarria du. Horrek, ordea, ez du biderik ematen gaur egun entzun dugun

Euskalerritik begira...

INDAR-KERIA

Iñioz gai hau aipatu izan det, beste lan batean, Alabainan, gaurkotan handia duan ezker, berriro gogaratzea komenigarri dala derizkiot.

Bein batean Errusik Hungria bere menpean hartu zuala jakin genduan, eta guztiok gure buru-bihotzak asarreturik zeudela erakutsi genduan noski. Txekoslovakia ere berdintsu gertatu zitzaigun, agintari gehienak etzuten errusiarren jokabiderik onartzen. Israelek «Sei eguneko gerla»-n eskuratutako lurraldeak indarkeriz lortu dira, ta injuztiziz gañera, diote zenbaitek.

Azkenik, Estatu Batuak Camboya dal ata hartu duten erabakia inperialismoaren jakobide maltzurra omen da, egunkariak izki handitan erakutsi digutenez. Indarraren arrazoiak gaitzezen dute nunbait.

Zoritzarrez, gaingiroki begiratuaz dakusguna ta sakonki aztertu ezker billakatzen eta arkitzen diranak oso desberdiñak ditugu, batekoz-besteokak gehienetan.

Errusien jokabidea onart ezinekoa bazan ere, bera jabetu zan Hungriaz, ta berak ezarri du komeni zitzaion sistema Txekoslovakian. Israelen aurka egun iñor ez da mintzo. Jeografi berri hontara errez ohitu gerala dirudi.

Estatu Batuak ere euren legea ezarriko dute ta danak berdin jarraituko du. Egunkariak eta agintariak injuztizizat jotzen badute ere, berak sortarazitako odol ixurketa, bertan euren baseak indartzeari ez diote jaramonik egiten. Zoritzarrez, egun arrazoiaren indarra degu garaille.

Neronek ere lehen aipatutako estaden indarkerizko joera ezin nezaket iñolaz ere ontzat eman. Hala ta guztiz ere, beste indar-jokabide bati bildur handiagoa diot.

Armaz eta izkilluz herriak zapalduz, gañentzokoak ohartzen dira, nabarmena baita, ta bere aurka erremedio bat jartzen saiatuko zaizkigu zenbait. Garaipenaren ondoren sortarazten duten «pake giroa» askoz kaltegarriagoa dala derizkiot. Ixilkia, azpi-janian, «egizko» kultura baten itxuran, eleizaren babespean sarritan, indar bildurgarriagoa darabilte. Komunizazio tresnaen bidez, t. a., nor bera konturatzeko ez delarik, beste persona bat sortu dutela argi dago. Ta persona berri horrek, sukarra neurtezko aparteko termometroa darabil.

Badakit, gaurko hontan illun antzean nabillela. Beharbada guda ta burrukan nagusitzen dan indarraren garaipena injuztizi bizia dala antz eman diogu. Bainen, pakean...

Hungriaz, Biafraz, Txekoslovakiaz, ahaztu gera. Tamala benetan gure oroimenaren ahultasuna...

Gero, pakea... (indarkeriaren gorapen lotsagarria, injuztiaren gal-lurra).

Auñamendi egaletan historian zehar bizi dan herriari galdetuko bagenilo, bere itxas-ertz, mendi, zelai, ibai, erreka, mina, lantegiak zer esango ote ligituko? Indarkeri gorrotagarriaren aztarnak ez ote zitzaizkigun bizikiro agertuko?

Indardunak, mundua euren eskuetan daukate. Bakoitzak bere «muga» barruan nahi duana egin lezake. Indarkeriz jokatu sortu ditezken markak ez die kezka handirik sortzen.

Oraintsu, hiru gizon trepetan baten barruan hil zorian zeudela ta guztiok kezkatu ta arduraz beterik geunden. Une hortan bertan, inperialisten armaz hildakoak, injuztiziz kartzelatuak, euren sorterritik zuzentasunagatik desterratuak, zuzentasunik ezak sortarazi dituan negargarritzak etzigu ajolik.

Hiru persona horieta nork arduratu arazi gaitu? Zergatik ez gera Biafran alde, guk genezakeana hemen bertan, gure artean berritu ez dedin alegintzen?

Nere gaurko lan hau ulergaitza al da? Bakoitzak bere kandela jaso beza.

MIKEL UGALDE

Baserriaren alde EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak

ISRAEL, ERRIRIK GAZTEENA

Israela nentorrela, Israel urruti ikusten nuen. Orain Israelen nago eta urrutiago ikusten det.

Benetan da Israel erri aurreratu. Ez gerrak irabazten ditualako bakarrik. Lana, ainbeste amets duan erria dalako baizik. Eta erri isilla.

EGIA

Israelen ikusmira bat da aundia: egia aurren. Haifan, Tel-Aviv-en, Jerusalem-en ez dute oraindik astirik izan dotoregiak egiteko, ez momentu aundirik ere. Etreak egin dituzte, egoki bizitzeko... Eta gero gerokoak.

Bar gutxi da, dantza-leku garesti gutxi. Eta lan egin nai duanantz, etorkizuna. Ez da erraza aberas-tea, gose izatea zaillago, BERDINTASUNA, oraindik, egiazko gogoa da. Gero...

Zergatik orain bai eta gero ez jakin? Orain zeregin neurri gabeko bat dutelako: aberri berria. Milla bi urtetan egin dute amets aberri onetaz. Orain eskuetan daukate. Eta zeregin onek biotza berotzen die.

Erririk ez zuten, erri bat dute. Izkuntza illa zegoen, ondo-ondotik beren aspaldiko izkuntza piztu dute. Basamortu bat zan Israel, lan-berritu dute. Ildako lurak itxaropenezko lur egin dituzte. Gazte izatea eginkizun zaillenari lotzea ba-da, danak bildur dioten lanari lotzea, Israel da gaur munduko erririk gazteena.

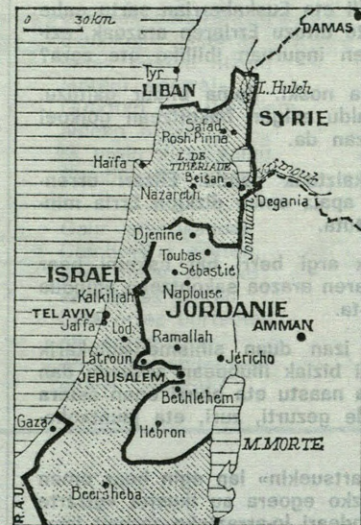
KIBUTZ BAT

Kibutz baten nago azkenengo bi illabetetan. Kibutz bat basamortuan, ondar gorritik sortu dan erri bat da. 347 edo dira guztiak. Kibutzik aundienak 250 lagun ditu, txikiak 250.

Nai duan guztiak etorri liteke bizitzera kibutz batera. Nai duanean utzi erria. Andrea, umea sartu nai badu errira, etxe bat eman-gu die, umeentzat eskola, jolas-lekuak, igari-putzua, bear duan guztia...

DIRURIK ez du izango. Bearrik ere ez. Urte guztiko saria —ez illa-betekoa— 3.240 pta. izango da. Baiñan erriko nagusiak 12.000 pta. or-

dainduko dizkio bai janaria, bai jantzia, tabakoa... Bar bat ere izango da errian. Illunabarrean bakarrik irekitzen da. Ez dago gauza askorik: gozokiak, edari bi edo iru, kafea. Alkohol dunik ezer ez. Eta liburu errankada eder bat; lau edo bost eguneroko... Ez dakit asko dan. Baiñan ordaindu bearrik ez dala ez da gauza gutxi.

Lana danentzat berdin. Nagusia-ren semeak eta kale garbitzaillarenak berdin ikasten dute, irakasle berdiñekin. Berdin gutxi gora be-rra jartzen dira. Eta nagusiak eta kale garbitzaillak berdiña dute ere illeko saria. Baita laneko orduak ere: 6 edo 7 ordu, Bazkal-ondoan irurak ezker danentzat jai: umeekin eguzkia artzeko, irakurtzeko. Telebisioa debekatua da: ordu asko galdu razten omen ditu, eta burua ustu.

Toki geigentan lana ez-jakiñantzat dala dirudi zaigu. Emen-Gad-She-muel kibutzean nago— askotan ikusten det sendagillea kale garbitzen, nagusia sagar-biltzen, uni-versidadeko ikaslea artzai. Emen whisky eta pattarrak debekatua dira bainan txikitandik ikasten du-te danak lanak gizonduegiten due-la. Kontuz orregatik erri onekin:

lanari eta askatasunari bildurrik ez dio eta.

Nagusia, bi urte bein, erri osoak aukeratzen du, eta bere aginpidea bukatzean betiko lanari jarraitzen dio. Emen aginpidea balio duenak eta erriaren begiramen ona daukanak izaten du. Ezin ba arri 700 errian polizi bat ere ez dago la entzutean, askatasuna, lana eta berdintasuna eguneroko oia da-ta Benetako indarra du erri onek Arabitarri galdetu bestela...

Besteenganako errespetorik gabe ezin bizi kibutz baten. Laneko orduakin bete ezker zeure jabe ze-ra zu. Zure pentsakeragatik ez da iñor esarretuko... Ni katoliko nintzala sumatu zuten. Nagusiak otsegin eta mezara joateko bearnu banuan auto baten eramango nintzala esan zidan... 65 kilometro-tara zegoen leengo eleiza. Gaiñerango igandea larunbata da eta bi jai eman nai zizkidaten. Ez zuan iñork erlijiorik erri artan.

PENTSAKERA

Zein pentsakera du kibutz bateko biztanleak?

1. Zuk besteentzat lan egin. Orrela danentzat naiko izango da. Lana eta irabazia berdiñak danentzat.

2. Alkartasuna obe da dirua bai-ño. Diruak bakardadean ustelduko zaitu. Elkartasunak besteen bizitza eta besteen bizitzakin aberastu.

3. Toki askotan geienak gutxi-entzat egiten dute lan. Gutxi oie-oso ondo bizi dira. Emen danok bizi gindezke ondo. Eta berdin. Berdiñak guralako gorrotoa ez da emen legezkoa.

4. 200.000 lagun gera Israelen kibutzetan bizi geranok. Danon artean Israel aundi, berri bat egin genezake. Danok gera bearrezkoak Zu eta ni.

Israel bakean bizi da. Barrenean beintzat. Mugetan kañoiak, tankeak, gudariak. Gudari gogorak. Ba-da kitelako zer zaitzen duten: erria, lana. Zenbat eta zenbat gudari di-ran illak zergatik etzekitela...

ODRIOZOLA-tar XIMON
(Gad-Shemuel. Israel)

BANCO DE VIZCAYA

Zu bezalako pertsonentzat

7.398 zenbakiaz Banco de Españak ontzat emana

FRANTZIA GERO TA ESKUBIAGO?

Gobernuarentzako "era berriko delinkuentzi batzuen" aurkako edo oposizioarentzako "represio" den lege onartua izan da Frantziako Parlamentuan (368, alde -94 aurka).

ARRAZOIAK

Zer arrazoi agertu ditu Gobernuak lege hori aurrera ateratzeko? Aspaldian, biolentzi ekintzak gehiegi gehitzen ari ziran. Ekintza honek ondandendi bat baino geiago sortzen omen zuten. Ezin gehiago horrela jarraitu. Moztu beharra zegoen. "Puskatzailleek" pagatu behar dute" —zion Chaban Delmas-ek, Frantziako Lehen Ministroak.

Gobernuak, gaur egun baliatu zitekeen neurriekin ezin zezarkean aurka behar bezala egin. Lege asko atzeratuak zeuden. Gaurkoratu egin behar ziran. Obekiago esateko, neurri berriak sortu behar ziran.

Izan ere Gobernuaren eginkizun garrantzitsuenetakoa orden bat zaintzea da. Bakoitzak bestearen askatasuna errespetatu behar du gizarte batean. Horretarako dagokien neurriak agintariak hartu behar dituzte. Orden bat behar da; gizarte anarkia litzake bestela.

Eta anarki hortan ez erortzearen, Gobernuak erabaki behar izan du urte batetik bostetaraño kondentatza, biolentzi ekintzailleak eta (adibidez komando baten ekintza); bi-labetetatik hiru urtetaraño manifestazio debekatu baten zuzentzaileak, manifestazioa biolentzian erortzen ba da, aurrez manifestazioa desegiteko erabaki ez ba dute; eta hiru illabetetatik bi urtetara manifestazio hortan jarraitu dutenen aurka. Hauek izan dira Gobernuak adierazi ditun arrazoiak eta hartu dituen bideak. Oposizioa hitzez bai ekintzez arrazoi eta erabaki hoién aurka gogor jarri da.

OPOSIZIOA

Oposizioak ez du lege hori beharrezko arkitzen. "Puskatzaille" hoiek saltsan arrapatuak izan diranean nehor ez da zihortu gabe gelditu Agintariak beti aurkitu du neurri bat zegokion eran kastigatzeko.

Orduan zertarako lege hau? Jende hanitz bildurtzeko. Lege honen arauz, manifestazio bat biolentziz jaitzen ba da, han dabilzan denak zhorpean erortzen dira. Orduan nor manifestatuko? Frantzia ez jende asko behintzat.

Bestalde nork erabakitzen du manifestazio bat biolentzizko bihurtzen dela? Poliziak nunbait... Eta justizi arazoa noiztik poliziaren eskuetan? Frantzia, beste leku askotan bezela, azkeneko bi urte hauetan, polizia bera izan da behin baino gehiagotan probokadore edo su-piztaille gero buru direnak ondo zihortzeko.

Eta hain zuzen lege hau buru di-

renen aurka doa, sindikato eta erakunde politikoen buru direnen aurka. Egin dezagun sindikato batek manifestazio bat antolatzen duala. Egin dezagun manifestazio horrek gogorrera jotzen duala, ez dakigu nork eragina. Manifestazio hori antolatu duana nahiz eta han ez izan, zihorra mereziko du lege horren arauz. Ez ahal da hau gogorra? Manifestazioak egitea benetan zailla izango da Frantzia. Eta egiz nun gelditzen da manifestatzeko eskubidea? Benetan pixuzkoak iruditzen zaizkit arrazoi hauek. Tokitan gelditzen dira Chaban-Delmasen Gobernura igo zanean "gizarte berri bat" agintzen zuten hitzak.

Bizitza kementsu bat sortu beharrean, gogorkeria hartu du bidetzat. Gogoan izanik Europako Elkar-tearen gizonaren eskubideak, ez dituala izenpetu eta gutxiago Grezia kondenatu, ez ahal da gertaera hau Frantzia eskubiratzin ari dala pentsatzeko bidea?

PABLO ETXENIKE

ESTADUA TA INDARKERIA

Azken urte hauetan Okzidenteko demokrazietan, Estaduaren polizi-egiturak berriro ere ageri agerian aurkezten zaizkigute. Ikasle nahiz sindikatoen elkarte berriak Europa ta Ameriketako Estaden polizi-egiturak salatu nahi dituzte ta herriaren aurrean Estaduaren zantzetze-eginkizuna gizartearen mail baten serbitzuan daudela oihukatzen dutela nabarmentze dugu.

XIX-gn gizaldian sortutako Estadu-egituraren barnean indarzanpazaille baten egiturak ere tokia daukela politika-jakintzan onartzen dan gauza izateak ez gaitu bat ere aritzen.

Halere Estadia gizarte-mail batek besteak zapaltzeko darabilen indararen tresna besterik ez dala esatea gehiegikeria bat izango litzake. Zenbait sailetan gauza simpletze illuna besterik ez bai du ekartzen.

Bestetik Estadia, Okzidentekoa noski, herritarrak eragindako ta beraz onartutako egitura dutela ta honen eginkizuna aurrera eramateko bere inguruan ejerzitao, poli-

INDOTXINA

Sartaldeko eta Sortaldeko erasoen zurrumbilloan

«Ebakia eta aiztoa elkartu eziñezkoak dira»
(Fischer)

Txinotarrak eta liburu gorria.

Garratzak zaizkigu gertakizunak: gizon oro ari da pakezaletasunaren alde eta ezin dugu pakerik lortu. Gaur bertan «amalau guda-muga» besterik ez ditugu. Amalau «alto el fuego» alegia.

Oietariko bat Ipar-Vietnam eta Ego-Vietnam-en artekoa dugu. Vietnam-go gudaketa, ordea, Canbodia-ra zabaldu da oraingoan. Era onetan, Asiako Ego-Sortaldeak duen gudaketak bere egiazko deitura jaso du: INDOTXINA. Eta lur-alde oietako erri guziak ari dira inperialista zuri, gorri eta oriek sortu duten gudaketaren zurrumbilloan sartzen.

Eziñezkoa zaie gaiñera neutral izatea erri oieri. Alakoxeak bai dira aukera bat egitera bultzatzen dituzten indarrak. Sartalde eta Sortaldeko ekaitzen zurrumbilloetan dabilzan ostoa dirudite. Danak dake, ordea, astiñaldi guzi auen epizentroak nun diran: Washington, Mosku eta Pekin, Hanoi aaztu gabe.

Bigarrego gerra mundialaren ondoren, estrateji oso bat gertatu zuten Estadu Batuek «komunismoari eusteko». Spyman geopolitikologoa izan zan «itsas-ertzearen» teoria argitu zuena. Teori onek dionez, itsas-ertzak dituanak (kontinenteari gerriko moduko bat ipiñiaz), bere mende edukiko du mundua. Teori onen aribidean argitzen dira egin dituen amaika pakto naiz Nato-kin, naiz Seato-kin eta abar, Atlantikoan, Mediterraneoan, Indikoan eta Pazifikoan. Mapa bat artzen badugu, bereala jabetuko gera egiña duela Estadu Batuek alakoxe «gerriko euskarri» bat kontinentea itsas-ertz guzietatik artuaz. Eta Asiako Ego-Sortaldeari ba gagozkio, «dominoko fitxen» teoria daramaki Pentagonoak: bat bera eroriko balitz, lurrean lirake beste guziak ere.

Orregaitik, amerikanoen estratejiak ontan diardu:

a) Amerikanoen aldeko rejimenak sortzen eta indartzen, gudariz, armaz eta teknikaz lagunduaz.

b) Kontra-gerrillarako gudari elite bat gertutzen, mendi-basoetako burruketarako.

«Baiñan —Dear Rusk-en itzak dira— ez da aski komunisteri eustea eta gudaldi bildurgarri baten bildurrez elkargo batzuek egiten aalegintzea. Komunisterik dituzten elburuak eta guk ditugun iritzia munduaren zuzenketa moral baterako, ez datoz bat eta ez dira etorriko ere. Komunismoa, gizonaren leen bearrak asetzeko gai ez dan rejimena deritzagu eta mundu guziaren begietan desprestijiatuko dala uste dugu. Komunismoak menderatu dituen erriak, bizitza obe baten atzetik dabilzala iruditzen zaigu: pakearekin, ekonomi aurrera-pideekin eta zorion aalmenarekin».

Aitatu ditugun itzok, «ASKATA-SUN BURRUKAREN» teori ideologikoa adierazten digute.

Txina komunistak, berriz, amerikanoen planteamendu oneri, estrateji iraultzaile eta eraginkor batekin erantzuten dio. Teoria eta praktika ondo baiño obeto bat egiñaz, inizatiba osorik bereganatzen du:

1. Errian gertatzen diran kontradizioak erreboluzioaren erabiltzeko teori egoki bat sortu du.

2. «Demokratiku-sozialista» erreboluzioaren babesean artu ditu «abertzale mugimentuak».

3. Iraultza edo erreboluzioa su-garra zabaltzeko, «foko iraultzaile» eta «guda armatuaren» bidez baliatzen da. Uriak (erri indutrializatuak) artzeko onela, baso-errien bidez (Asia, Afrika eta Ego Amerika).

4. Eta iraultza bi ekiñalditan egiten du. Mini-programa batekin leenengoa eta maxi-programa batekin bigarrena.

Lortu dituen ondorenak izugarriak dira. Amabost urteren buruan: Tibet artu du Indiaren kontra, bere alde jarri ditu Ipar-Vietnam eta Ipar-Korea, gudari eutsi egin dio Ego-Vietnam-en eta aldizka Laos-en, itzal aundia artu du Canbodian; azpi-janez, jarraitzaileak lortu ditu Tailandian; Indian, Zeilanen eta Japonen ere bota ditu suztarrak.

Erreboluzioa mundu guzira zabalduko dutela esaten, ez dira asperten txinotarrak, Mao-Tse Tung-en pentsamentuaz baliatuta gaiñera. Adibidez Narodom Ihanouk-ek komunista ez zala zionean eta naiz jakin-gura izan, ez zekiela ezer komunismoaz, onela erantzun zion Mao-k: «ETZAI AJOLARIK, ZU ELEMENTO ONA ZERA GURETZA-KO». Mao-ren dialektikaren berri pixka bat duenak, ba daki «ona» izatea zer dan: erriko eta mundu guziko erreboluzioaren mesedera-ko izatea.

Rusiak, orain arte, txinoen planteamendu dialektikuaren arabera daramaki jokua. Rusiak, Txinakin dituen kontradizioak dirala-ta (bigarren maillakoak, ordea, kapitalismo inperialistarekin bai dauka leen maillakoa), aitzeki zoragarriak ditu Indotxinan parte artzeko, arma bi-aldiaz pillaka.

Dudarik gabe, rusotarrak, erreboluzioa Asian aurrera eramateko «bearturik» arkitzen dira, joko-bide au jarraitzen. Bestela txinotarrak gertatuko bai ziran inizatibaren zuzentzaile bakarrak eta Asiako errien defenditzaile bakarik. «Itxurak» gorde bear dituztela-ta, oso-osorik lagundu. Eta amerikanoak, ori konprenditzen eta justifikatzen aalegintzen ari dira...

Eta aurrera dijoa jokua erailgarri au. Aien bitartean, erriek dute su-fritu bearra zurien-gorrien-orien askatasunaren aitzakian.

JOXE ARTOLA

TRANSPORTES azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijon,

Donosti'tik egunero:
Iruña, Bilbao, Gaztelz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'ra.

Astean Iru aldiz:
Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA
Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

BAR-RESTAURANTE bartolo

(Sabino Ceberio)

Amaiketako, bizigarri ta bazkari berezienak

Fermin Calbeton kaleko 38'an. Urrut. 11.743. DONOSTIA

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostiza

EIBAR
Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraui
Urizar
Siglo XX

D. IZA

LAU NESKA DONOSTIAR MARGOLARI

Isabel Agesta, Marisa Santamaria, Merche Lasa eta Nisa Goiburu, lau neska donostiar hauek Bergegaraz dituzte, lau urteren buruan Julian Ugarte zaraustar margolariaren lantegian egin dituzten lanak.

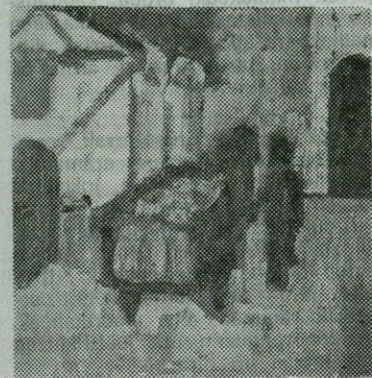
Bakoitzari sortzen zaskionak

Isabel Agesta

Marisa Santamaria

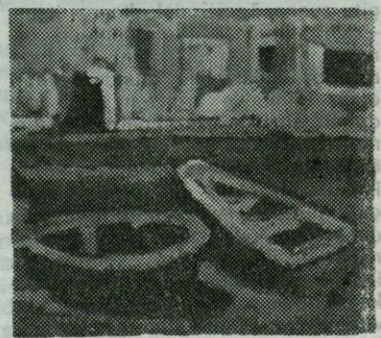
Nisa Goiburu

erespetatuaz, lau neska hoiak beren plastiko-nortasun bidean jarri ditu Ugarte margolariak. Bakoitza ezaguna du, bakoitzaren sentimenduak ba dakizki, eta bakoitza bere bidean darama.

Guziak margo-konzepto berak batu ditu, gauzak adieraz-bidetzat erabili.

Hauetako neska batekin legonak gera, Marisa Santamariarekin. Rimbaud-en poema bat beain liraina egoen. Baita maixu Julian Ugarte-ekin ere. Honak zionez lau neska hauek eguerdi artean lan egiten dute eta arratsaldea bere zaletasunari ematen diote: margotzeari. Bere lan guziak muinean sentituak dira, ez dira arinki eginak, baizik egin behar dutena barnenetik egiten dute eta ekspresio sendoz, poetikuz eta egiazkoaz ematen dute. Forma, margo eta planoen bidez gure herriaren arnasa eman nahi dute.

Zenbait sari jaso dute Eibarren, Zarautzen eta gaur ofizialki Bergarako Zabalotegi dorrean bere azal-keta egiten dute. Jende asko joaten ari dala diote Ondoren Eibarra pasako dira. Donostian azal-keta egin nahi izan zuten bainan azaltokia ukatu egin zitzaion azaldu behar zuen aurretik analizatu

Mertxe Lasa

arte (ez dakigu hau nola izan dan, zenbait argalkeri azaldu izan dirala ikusita).

Inoiz profesioz margotzera jo ahal balezate egingo lukete. Picasso, Chagall, Ibarrola eta Ugarte miratzen dituzte. Garaipen aundi bat opa diegu. Urrengo kronikan horretaz jardungo gera.

E. K.

Buruan sartu ala burutik atera?

Amaika burruka egin dute gure andereñoek gurasoei «buruan sartu» ezinik, umei etzaiela ikasgai mordo bat buruan sartu bear; jakin-miña erne, galderek sortu arazi, beren doaiak landu, beren buruan dutena aterazi, baizik.

Nork «buruan sartu» beren ume-txoek ez dutela irakurtzen, idazten eta kontuak ateratzen ikastelo pre-sarik?

Nork erakutsi ume txikiek ez dutela ikasteko geldirik jarrita egon bearrik? Aurtxoak jolastuaz beste lagunekin elkartzen ikasi bear dua-la? Marrazkiak eta irudiak eginaz bere doaiak azaltzen utzi bear zaiola? Bera inguratzen duten gauzak ikusten lagundu bear zaiola? Bere burua askatzen eta argitzen lagundu-duko dien jolasak egin bear ditua-la? Bere burua askatuaz eta bere biotza sendotuaz gizonago edo emakumeago izaten erakutsi bear zaiola?

—oOo—

Ez da ez lan erraza ori «buruan sartzen» beste era batera eskola-tuak izan diranei.

Denbora asko ez dala aal zan azkarrena irakurtzen, idazten eta kontuak ateratzen ikasi bearra zegoan leenbaitleen pardela artu eta neskame edo morroi joateko.

Ez genekien izkuntzan ikasi bearrrik buruz ikastera beartzen gin-duan. Orretaz gaitera ikasteko era bera ere memori-lana zan batipat. Ulertu ala ez ulertu etzitziaon ain-beste axola. Liburuak zekarrena jakin bear zan buruz itzik galdu gabe.

Etzitziaun pentsatzen, sakon-tzen, ikasten eta geure iritziak eu-kitzen erakutsi. Etzitziaun burua argitzen, zorrotzen eta askatzen lagundu.

Etzitziaizkigun muxika-doiak, arte-doiak eta olerkari-doiak bat ere landu.

Giro ori ikus dezazun neronei gertatua esango dizut: Berrogei mutil gipuzkoar apaiztu giñan orain dala amabi urte Lourdesen. Siñis-tuko aal didazu apaizgaitegiko ama-

bi urte luze aietan «arteko» ikas-keta bat bakarrik ere ez genduala izan? Gaiteizatik Donostiara alda-tu giñanean etzuten onelako era-kusketarik moldatzeko tarterik ar-kitu gure irakasleek.

Begira zenbaterainoko garrantzia artu zitzaion apaizgaitegian arte-sena esnatu eta lantzeari!

Bat ere paperik gabe sei edo zortzi ezkon-dei buruz barra-barra otsegiten zituan apaiza zan azkarra erriarenizat.

Eziera ori izan dugu danok. Eta era ortan eskolatzen dira gaur ere umerik geienak.

Ez da arritzekoa, beraz, gurasoak bere umeak iru edo lau urtetarako irakurtzen, idazten eta kontuak ateratzen jakitea nai izatea. Gaiten-tzeko guzia txorakeria eta denbora alperrik galtzea iruditzen zaio.

Ez da ez txantxetako burruka ikastolak jokatzan dutena!

—oOo—

Ume bati gertatua azaltzen digu Lloa Thies'ek oraindik orain.

«Iru urteko Andoniri oso atsegin zitzaion paper zurian marrazkiak egitea. Baiña amak idazten ikastea nai eta Andoni ezartzen dio, bere izena idazten ikasi dezan.

Onela idazten ikasita eskolan aurrena izango zala iruditzen zitzaion amari. Baiña etzan ala gertatu. Az-kenen ibiltzen zan. Jokabide orrekin aurrea ikaratu eta betirako atzundu zuan.

Ordu bete jardun zan Ondoni be-re izena idatzi naiean. Baita ia-ia idazteraino iritxi ere. Baiña amak bezin ongi ezin idatzi eta etsita utzi egin zion idazteari.

Egiñalak jota ere inork etzion beste bi urtetan eskuan lapitzik artu arazi. Aurrenekoan lotsatu, ikaratu eta desegin zan ikasketa guzietarako. Aurrenekoan etsi eta ukatu zuan bein betirako. Eskolan beti azkenengo ateratzen zan gauza guzietan.

Orrenbesterañi gutxitan gerta-zen da, baiña kalte aundia egin

dezaiteke beren umei gurasoak txikiegiak diran bitartean zerbait erakutsi naiez.

Gurasoak aña ezin izanak jo ar-azi egin dezaiekete. Beren buruak gutxiagotzat erki arazi. Irudipen orrek bizitzan guzirikoa kaltea da-karkie.

—oOo—

Begira zer dion Mrs. Iris Gren-der, iru umeren ama, Ingalaterrako andereño eta irakas-talde batelo batzarkideak.

«Ez erakutsi ume txikiei irakur-tzen, idazten eta kontuak ateratzen. Erakutsi bai, abestiak, bertsoak eta olerkiak itz asko ikasiko dituzte-ta».

Onela dio irakaskintzako lege be-rriak ere amañagarren araudian:

1.—«Sei urte bitarteko ezieran jolasak, izkuntza-lantzea, etxeko iz-kuntza gogoan eukiaz, bertsoak esa-tea, irudiak eta marrazkiak egitea, izadia zoko-miatzea, arrazoitzea eta zenbakirik gabe, gauzak kenduaz eta erantsiaz, zenbat diran erakus-tea, elkartasun giroa sortzea, erli-jio-onarriak eta jokabide zuzenak ematea, saritzen dira».

2.—«Berezkotasuna, asmamena eta erantzunkizuna geitzeko irakas-bide eraginkorraz izango dira be-tipat».

—oOo—

Baiña bide ori artzeak bide ori jarraitzea eskatzen du. Geroko ikas-ketak ere bide ortatik jarraitzea, alegia. Bestela bide batetik beste-ra joaten umeak denbora galduko du.

Eziera eta erakusketa guzien el-burua gizon edo emakume egitea izan bear du. Ez gauza mordo bat buruan sartzea. Au da, izadiaren gizartearen, bizitzaren, kondairaren, etorkizunaren gertaera eta ar-zoen aurrean erantzun bat ematen erakustea.

Nota onak ateratzeari eta ikas-ketak urterik galdu gabe bukatze-ri bakarrik begiratzen dionakin jo dago.

M. ATXAGA

XENPELAR - saria

Manuel Zapirain jauna — Errenderiko «Bordaxar» baserrikoa.

Jose Manuel Arriola jauna — Mondragoiko kalezaña.

Guillermo Albizu jauna — Iruñen bizi dana.

Sorrondegitar Andoni — Donostiako Ibaetan bizi dana.

Basilio Pujana Jauna — Bilbokoa.

OAR bat bertso-jartzaile auei: Barkatu arren, baiña zuen bertsoak, ezin sartu izan ditugu XENPELAR-sarian. Zergatik? Ba... zuek bidali dituzten bertsoak argitaratu gabeak diralako. Oso beriso ederrak dira, baiña moldiztegiko paperetan argitaratu gabeak. Izan ere, XENPELAR-saria bertso-paperetan zabalduko bertsoentzat bait-da.

Berrondo, Onandia, Zeleta (Spai-Moaikoak)

BONBOITEGIA
BEZUZAK

Lor

IGANDE TA JAIEGUNETAN IRIKIA
DONOSTIA

Hnos. Iturrino, 22
Urrutizkiña: 1 94 15

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodegaga dago.

Donosti'ko txoko baten.

bein ezagutzen dutenak zintzo

dakite aruntz joaten.

Nai dan aukera ba-dezu beti

jaten bezela edaten.

oberik ezin arki ditek

merke ta ondo ematen

Fernán Calbetón, 4

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak. Eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

« B A I a l a E Z »

BAIONAKO ANTZOKI MUNIZIPALEAN!

Maiatzaren 25 ean, astelehen arratsean, Baionako antzoki aundian emanen da «Bai ala Ez» antzerki arrigarri au.

Atsegin dugu gure kulturari teatro municipallean egina zaion tokiaz. Orroitz gaiten nola Matalas, Piarres Larzabalen antzerki famatua ere hor eman zuten. Zer jendea etorri zen! Zer eskuzartak eta bihotzeko ikarak!

Hile onen 25 ean beraz ikusiko dugu Bai ala Ez deitu antzerkia Baionan, gaueko 9 etan. Jende asko etortzekoa da alde guzietatik, hain du fama handia antzerki berri onek.

ANTZERKI HORI ZER DEN

Antzerki berri hunen egilea dugu Daniel Landart Be-nafartar gaztea. Hogoita lau urtetan bota digu antzerki bat harrigarria. Jendea, edonor, mintzarazten duena. Bera idazle bikaina, maiz egoiten dena. Donostiako portuan gure zeru-mendierri begira, hor hartzen dauku gazte onek bizi nahi azkarra. Ideak beltzaranak ditu gaurko gaztearen moduan. Idea beltzaranak, baina zoin sakonak eta egiak. Idazki eta liburu berrien irakurle porrokatua dago, bera astean berrogoi orduz delarik inprenta bateko langile isil eta argia. Filosofiak baduenez gure antzerki idazle gazte onek? Bai noski, xoriek egalka doatzenena duten hori bera, edo gure ibai eta mendi erreka hoiek duten bizi eta garbi hura.

Ez gaitzen beraz harritu Bai ala ez hortan, sua eta ura ondo elgarretarik berexen baditu. Gehiegi diote batzuek. Baina ez da hori beharrena. Daniel Landartek pinturan bezalaxe erakutsi dauku gure gizartea. Ipar Eskual Herrikoa, bere larre ta zola aberatsekin. De-

DANIEL LANDART, EGILE ETA ANTZESLARI

na bizi eta moimendu, dena zirta eta egia, hitzak kokatzen dituela antzeslari bakoitzaren ahoan, lore eta zixtak landarean bezala. Entzun eta ikustekoa da Bai ala Ez. Ipar Eskual Herria ezagutzeko bide bat egokia dugu hor. Berriz eta berriz entzunez eta ikusik. Ez baita harritzeko jendeaz lehen aldian be-rean txalotu baitu.

ANTZESLARIKIN

Zer erran antzeslarietaz? Ikusi behar dira hauk ere. Batzuen us-tetan, Eskual Herriko onenak. Bai-nan Bai ala Ez hortako ama, Ant-ton, eta herriko alkate. Ez duzu

uste gehiago antzokian zarela, bai-nan etxean, herrian, kalean. Eta hala da. Jendeak berak egiten du erantzuna. Herriarena. Erantzun he-rrikoia. Zertako da antzerkia gaur, herria bultzatzen ari denean kultu-rari, antzerkia eta kulturen bertze arnas eta adarrak ez badira He-rriarenak?

Jende asko etorriko da Baionako Antzoki municipalera Bai ala Ez harrigarri horretan entzun eta ikuste-ra. Eta ikusiko dute Gipuzkoan eta Bizkaian ere hemen, pobreak, isi-llak, ez gabiltzala atzetik, indarra emaiten badigute.

M. P.

Joan dan urtean euskal nobela-gintzak indar berri bat hartu eban eta aurtien bide horretatik jarraitzen dau.

Euskal literaturak nobela asko be-har dituz eta gure idazleak hortan ahalegindu behar lirake.

ABESLARI BERRIAK BILBON

Hainbeste denboran Bilbon abes-lari herriei entzun barik egonda ge-ro, maiatzaren 27-an, arratsaldeko zortziretan (jai bezpera), Santiago Apostol teatroan, jaialdi bat eskai-niko da.

Abeslariak: Argoitiak, Leire Sai-tua, Bittor Egurrola ta Naikari or-kesta.

EIBAR

Maiatzaren 31-n, Eibaren, Umeen Euskal Jaia.

Euskadun umeak: guztiok Eiba-rra!

Eta egun zoragarri bat igaro.

ABESLARIAK

Mugaz beste aldeko abeslari eus-kaldunak guretzat ezezagunak dira. Interesgarria izango litzake jaien an-tolatzaileak abeslari horiek hona ekarte.

Euretariko biren zuzenbideak emongo deusuedaz:

Manex Pagola — «Larria» — UR-CUIT-64.

Beñat Sarasola — Kantera Baita — SOCOA-64.

POETAK

79 katalandar poetak, Barzelona-ko Pricen, Katalandar Poesiaren Le-henengo Jaialdian parte hartu dabe.

Guk Euskalerrian olerkari onak daukaguz eta zein gauza ederra izan-go litzake eurekin honelako jaialdi-ren bat antolatzea.

Ai, baimenak lortzea errazagoa izango baltiz! Zenbat gauza eder antolatuko gendukez!

XABIER GEREÑO

EUSKERA BATUAREN GORABEERAK

H'RI DAGOKION

FILOSOFI APUR BAT

Gizona abere bat da, abere galderagilea, gaurko filosofo zenbaitek dionez. Artikulu au idazten asi baiño leen, jaso degu galdera zorrotza: «Eta zu, adiskide, zu zer zera? H'ren aurkalaria? Edo H'ren aldekoa?»

Bi galderak ongi egiñak, irugarren erantzunik ez baltiz. Ordea iruga-rrer erantzuna ba da.

Beinola, Atlantiko itsas barnean, arrantzale bat, agurea, eguzkiaren aurka kapela buruan ondo sarturik, arrai-ontzia olatu gaillean dantzari zegoea, arrantzan ari omen zan.

Europako azken gudua bete betean.

Gerrako itsas ontzia urbildu omen zitzaion arrantzaleari eta onela ontziko nagusiak galdetu: «Arrantzale! Azkarki eta garbiri esan! Fran-kofiloa ala germanofiloa, zer zera?»

Arrantzaleak, berriz: «Ez jauna, ez, ni Teofilo naiz».

Bada, ni ere H'buruzko burruka ontan «Teofilo» naiz.

H'REN BURRUKA IESKERIA DA

Ba dirudi gure izkuntza ezta suzko arma bat biurtzen ari dala zen-bait euskaldunen eskuetan.

Leen arri pitxi maitagarria zalarik, orain anai arteko burrukarako arma bildurgarria degu.

Zoritzarrez, zer egin ez dakigu tresna onekin, elkar jo eta zauritu ez bada.

Gure izkuntzako soro zabala landu bear, eguzkipean, argitik argiara, esan oi dan bezala, besoak eta gogoak baturik, eta, or gabiltza ezta-baida zoroan, «belar izpi bat dala ta».

Etxe sendo bat jaso bear, ekaitzaren mendean, eta sortu da tirabira, gure burua lanari lotu baiño leen, estalkia nolazkoa izan bear duan «arbelzkoa ala tellazkoa».

Ona emen egia borobilla. Etxea jasotzeko gai gerala ez dakigularik, or dijoaz banatuak, eztabaida zoroan, gure indar baliotsuak.

Ai! Mingarria zait aitortzea. Esan liteke arrotz etsai malzurak, gure Erria etxe-gudan, anaien arteko gudan, erre eta kiskali nai duten etsaiak, bide egokiagorik ez dutela arkitzen anaiak anaien aurka jarri baiño, «lasto utsal bat bitarteko dala ta».

Onelako burrukak, miña ez, lotsa ematen dit eta aundikiro. Nun dago sendagilea? Nun sikiatra? Arimako gaixo nabarmen au sendatuko duana, lasterka?

H'REN ESANGURA EDO SINBOLOA

Itz bat sinbolo biurtzen danean, kontuz erabili zuen ezpailietan. Itz olakoak, ikurriñak bezala, griña aundiak sortu-arazi oi ditu. Arrazoi be-ragatik, gizonak bi aldetara zatitu. Onelako itzak buruari baiño senti-mentuari dei geiago egiten dio.

H'kin berdin gertatu zaigu.

Gure zorioneko H BAI ala H EZ onelakoxe arazoa da.

Aziak zuaitza bezala, alako sentimentu zama bat, ideologia bat agian, daramaki H-BAI ala H-EZAK bere erraletan.

Ez dituzute oartzen idazle zaar eta gazteak? Leen, pake santuan bizi izan arren, orain gudamutillak dirudite. Zutik daude. Erre daude. Azti daude. Zear begiratuak elkarri bidaliaz.

H-BAI ala H-EZ, dudarik ez izan, giltza bat, ate bat, muga bat da. Bi ideologiaren giltza, ate eta muga, noski.

Hitleren aginpean, Alemanian zeuden judutarrek, ezaugarri gisa, Da-bid erregearen izarra soñiekoari josita eramatea legeaz beartuak izan ziran.

Izarra ikusiaz ba zekiten denak «izarduna» judutarra zala.

XX'garren mendeko euskal idazleak beste izar bat ezarri digute bu-larretan. H-BAI. H-EZ.

Nolaz, esku biguñiez ala zorrotzez, bularretatik kendu eta errekarra bota izar ustel ori?

Eta gero, arazo ontan, zein izango da epaile? Erriak, bere senaz eta intuituz, epaituko du auzia, diote.

Ori egia baldin bada, epaitza aurrez jakifia dago.

Erriak, lozaleak diranez, bide errazetik jo oi dute. Fisikako izkuntzan, eta erderaz, «ley de menor esfuerzo» aukeratu oi dute.

JOSE LASA

Landola-erramintak — Lan-tresna guzietarikoak — Galtzairu kalibratuak — Leunketa gaiak

F ERRETERIA U NZETA

EIBAR. Apartado 18. Ibarrecruz, 14

Urrutizkifia: 71.000

HANDIK
ETA
HEMEN-
DIK

GAILEGOAREN BATASUNA

Galiziako Akademiak gaileko hiz-kuntzaren batasuna lortu nahi dau. Gailego hizkuntza dialektotan sa-kabanatuta dago, ta katalandar eta euskaldunen bidea jarraitu nahi da-be, batasuna lortuaz.

NAIKARI ORKESTA

Gernikako «Naikari» orkesta de-

segingo zala esan eben baina, be-rriztuta, ekainan berrito abestuten hasiko da.

Lehenengoz, Bilbon abestuko da-be, Santiago Apostol teatroan, maia-tzaren 27-an, gaueko 8-etan, Xabier Zamudio abeslari dala.

NOBELAK

Euskal literaturan olerkia asko lan-dua izan da, baina nobela, saiakerak eta zientzia liburuak gitxi.

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Napparrea'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne soilla (esterilizatua)
- Esne autsa
- Esne-gailia
- Gurifia
- Yogur
- Batidunak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

NERE BORDATXOTIK

(2'gn orrialdean asiera)

Laugarren ibillaldia: maiatza-ren 31'ajoan eta garagarrilla'ren 4'an etorri.

Lenengo biajerako toki pixka bat egon bear du oraindik. Eserleku bakar batzuk gelditzen omen dira. Irakurletako norbait aruntz joateko gogoa sortuko balitzaio, azaldu bedi denbora galdurik gabe Donosti'ko Nekazari Kamarara.

Okendo kalean, amaseigarren lumeroan duzute etxe au.

Udaberri parregarria dijoaki-gu, ta eztaikit jendea nola ibili-gu dan. Lan giro bat eztu egin joan dan aspaldietan.

Gero batera etorriko dira egiteko danak. Ler eginda, ezin iritxirik ibili bear.

Lanak mende samar artzen diranean beste lasaitasun bat izaten da etxeti iriteteke.

Baia... datorrena artu bear guk.

Ea zer erremerio!

—oOo—

Gaur, igandea, maiatza'k 17, Mindegia gaztea ta «Polipaso» zaarra Donosti'ko zezen plazan.

Ez gero txantxetako lanketa batean. Aizkolari bakoitzak berrogei kana-erdiko egurren kontu eman bear du.

Pentsatu utsarekin illeak tentzekoa da. Ez len eta ez orain, egundo ezta onelakorik entzun. Neurri guziak gainfezten dituan lana da au.

Ta... bigarren aldiz dijoaz lan-tegi ber-berari ekitera.

Apirilla'ren laugarren egunean neurtu ziran Tolosa'ko zezen plaza. Mindegia, nappar aizkolari gaztea nagusi, baiña «Polipaso» zaarra gainfean zuala.

—oOo—

Gaurko ontan zer ikusteko ote gaude?

Tolosa'ko kondizio berdiñetan dijoaz jokatzera. Berrogeiña kana-erdiko ta berrogeiña milla duro alde bakoitzetik. Egurak erdi aukeran.

Datorren asteko «Zeruko Argia'n», Jaunak nai badu, aurkituko dituzute Donosti'ko berri zeatzak.

MINDEGIA «POLIPASO»

Danok dakigu zer dan pagoa, ta zer kana-erdikoa, txit arriturik gelditua da jende Euskalerrikoa. Nik iritzi bat ba-dut nereaz, ta garbi azaltzekoa, artu duzuten lana ezala gizonentzat modukoa.

Gure denboran egundo ezta orrelakorik ikusi, gorputzez sano eztagoanik ortan ezteiteke asi. Bigarren aldiz lan berarekin galdu edo irabazi, biok gustora izan ezkerio iñork ezin galarazi.

Eztaikit jaunak, nik gizon batzuk zer almen klase dituzten, ametsetako gauzak ezтира, geu ari gera ikusten. Arraza aultzen ari dala-ta, indarrak berriz murrizten, ori sarritan entzun du baiña «Basarri'k» eztu sinisten.

Basarri

ALEMANIA

Ogei langilletatik bat arrotza

Milla kezka eta burukomin bizi-bearrak ba-dakarzio gizonari. Bai-ta ere erri-gobernuei. Aruntz-onun-tzako joan-etorriak eguneroko ogi sakratua sortu naiaz ez dira ger-tatzen bakarrik laterri baten ba-rruan, baizik baita laterri batetiko bestera ortan ere. Gizakiak bizi-egin bear du, eta gizakia badabil, artaldeak bezala bere negu garra-tzaren erdian nun larre obexea-go arkituko. Eta langillearen bizi-bear au kapitalista sistema duten laterrietan antzera gertatzen da ere komunista sistema dutenen artean.

Gaur egun, Alemani Federala izango da noski atzerritar langille geintxoena biltzen duan laterria. Gudatearen ondoren, lanerako be-sorik ez eta, alaikiro eta barra-barra jendea artzen asi ziran. Bultziak, trenak eundaka ikusi ditugu gure burnibidetik igarotzen langilleak zintzilik.

Baiñan 1967 garren urtean beldur giroa zabaldu zuan gobernuak. La-neza zetorrenen beldurraz jarri zi-tuan bertakoak, baiñan ozenkiago bestetatik joandako langilleen ar-tean Askok, ostera beren jaioterrie-tara itzuli bear gogorrean arkitu zitezkeala-ta dardaratu ziran...

Ez zan orrelakorik gertatu, be-

ñepein! Ez beldurraren pareko! Go-bernuarekin kapitalistak, sindika-toak eta enpresak lanari ekin zio-ten, eta ekonomia xuspertzen asi-zan. Langille reserbak ostera eze-rezten joan ziran eta, onekin, az-kenean, berriro kanpotar langille eskeari bide eman zitzaion. Eta ala-xen, 1968 garren urte bukaeran mi-lloi langille atzerritarrek baiñan geiago ziran Errepublika Federalean lanean jarduten ziranak.

Onelatsu, 1968 garreneko Otsai-llan, aurreko urtean baiñan 233.300 langille geiago lanean ari ziran, bertan. Eta ain zuzen onela bana-tuak: 160.000 gizonezko eta 73.300 emakumezko. Otsail onen asieran 1.137.000 langille auk nundik eto-riak ziran? Kapitalista sistema du-ten errietatik auethek: italiarrak, 282.200 langille; turkoak, 171.000; 155.800 grezitarak; españatarak, 120.000 eta 22.100 portugaldarrak.

Komunismoa dagon Tito'ren Yu-goslaviatik: 148.000 langille.

1968 garreneko Iraillatik 1969'ko Otsaillera, Alemaniaratu ziranen artean geitu onela: Turkoak, 18.100 langille, geitzea euneko 12; grezi-tarrak, 11.100, au da, euneko 7,5; españarrak, 4.100 langille geiago, 3,5 euneko osatuaz geitzea.

Baiñan batzuei gezur borobilla idurituko bazaie ere, geitze aun-diena Tito'ren yugoslaborrek eman zuten beren 29.300 langilleekin, eu-neko 25 eraño iritxirik.

Idazki au zirriborrotzen ari nai-zen unean, irratia ots dagi adie-raziaz Alemani Orientalak Federa-lari erreklamazio egin diola, diruz ordaindu dezaiola Errepublika Fe-deralara daramazkiten «zerebroaga-tik», gizon jakintsuegatik. Beraz, auk ere iges. Au lanbidea!

Izan ere, sarri, zeatzegi juzgatzen degu zer sistemarik degun bizi-tze-ko onena. Azke gera gogozkoa au-keratzen. Ordea, estadistikak, nun-nai ere arazo latzarekin arkitzen gerala, erakusten digute.

Artalde guzientzat etorri oi da negua. Langilleari ere bai. Eta bizi-negu onetan berdiñean, edo an-tzean suntsiturik daude yugoslaviar komunista langilleak eta kapitalis-ta muker errietakoak.

Bizitzaren negua makatza da lan-gille guzientzat. Tamalgarria, one-la izaki baiña! Bai, zoritxarrez lan-gillearen bizi-negua latza ta beltza da eta propagandaz itxututa urrats edo pauso baldarrak eman ditzazke-gu negu-beltz, illunaren barna.

«UXOLA»

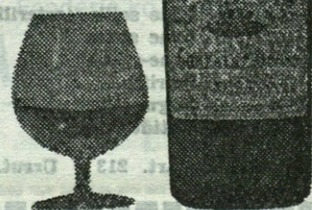
SOBERANO

Ai... ta alako
gizonentzat,
ala ere!

GONZALEZ BYASS

BAI, EDARI APARTAI

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzte:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerín, Ochagavía, Cárcar, Olazagutia, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

azpeiti

Apirilaren ogeita bostean, Sorea-
su Antzokian euskal abeslariak izan
genituen. Jaialdi honek ba zuan ze-
dozer bereizita: lehenengo aldiz mu-
gaz bestaldeko abeslariak gure ar-
tean, abesten zuten. Jaialdiari oso-
ki begiratuaz, egia esan behar ba
degu, pizkat motel erten zuan. Jen-
dea azkeneko nekatu egin zan piz-
kat. Abeslari guziki, esate batera-
ko, era berdinekoak ziran eta bes-
taldetik, luze xamar joan zan. Ho-
nek ez du esan nahi etzala izan
txalogarri; jendea, nahiz ta pizkat
nekatu, txalo jotzen etzan behin
ere nekatu. Jaialdi hau Antxietia
jakintza taldeak antolatatu zuan; ja-
irai gogor hortik.

Urola baillaran, Urolako ikasketa
elkartasunak antolatuta, lehenengo
jakintza astea ospatu da. Hizlariak
denak baillarako semeak. Jendeak
ongi erantzun du gure baillaran.
Gaiak zabalak ibili dira: Erlijioa (er-
deraz), Ekonomia (euskera), Zine-
forum (erderaz), Ikasketa (euskera),
Baserrira (euskera), Euskal
kultura (euskera), Soziologia (er-
deraz). Gai hoietatik jo da, beti kon-
tuan hartuaz baillarako eta gure lu-
raldeko giroa. Azkeneko hitzaldia
atzeratua izan da.

Maiatzaren bier, Loiola herri irra-
tiko bertsolarien txapelketak bere
amaiera izango du. Datorren astean
zabalki hitzegingo degu honen gain.

Apirilaren ogeita bier gure he-
rriko andreak bilera, izan zuten. Az-
koitiko «Escuela Profesional Feme-
niña»-ren gain hitz egin zan, Az-
peitiar neskak ere biltzen bai dira
eskola horretan. Ea neskak euske-
rari eta euskal giroari eusten saia-
tzen zeraten...

Maiatzaren lehenengo egunean Xa-
bier Saldias azpeitiar gaztea, Az-
koitiko illarran abeslari izan gen-
duen. Beste euskal abeslari ospe-
tsuen abestiak abestu ondoren, hiru
berek abestu zituen. Nere iritziz
abesti trebeak ditu hiru bere hoiak.
Batean Bernat d-Etxepare-
ren hitzak abesten ditu: euskara ialgi adi
mundura, euskara ialgi adi plaza-
ra... Bestean, lanari buruz trebe
eta egoki hitzegiten digu. Batzuen-
zako, gure gazteari ezarriak hutse-
giten dio. Bai ezarria ez du oso
aberatsa, baina abeslari iaio batek
ba daki huts hori betetzen; eta
gure gaztea abeslari iaioa dugu.
Jarrai gogor Xabier, on asko egin
dezakezu-ta bide hortatik.

Larunbat arratsaldean bertsolari-
ak Azkoitiko pelota lekuan; azpe-
itiar asko joan ginan. Loiola herri
irratien zortzigarren txapelketa-
ren amaiera ospatzen zan. Txapel-
dun Agirre eta bigarren Gorrotxa-
tegi. Jendeak ongi erantzun zuan;
milla ta zazpirenundik gora bildu
ginan. Benetan saio ederra opa
ziguten bertsolariak, denak egoki
ta arraz moldatu ziran, nahiz ta ba-
tzuek egokiago moldatu. Gure txalo
beroan Loiola herri irratia,
bertsolariak eta han bildu ginan
guzioi.

ZUBI

leitza

1970 ko apirilak 26. Leitza
esan gerozakean esaera zaarra:
Leitze aundi Irufen pare, alaxekoa
baiztan Aretoan (Cine) euskal gi-
roa.

Zortzi Bertsolariak eman zioten
txapelketari asera; urrungo saioa
maiatzaren 3-an Bergaran izango
dute, eta azkena Gernikan maiatzar-
ren 10-ean JAI-ALAI pelota lekuan.
Sariketa au bikoteena da, probintzi
bakoitzeko bi bertsolariaren puntuak
geituaz egingo dana.

Auek ziran bertsolariak eta eman
zizkioten puntuak:
Gipuzkoa. LAZKANO 578 puntu
Bizkaia. AZPILLAGA 546 »
eta EMBEITA 546 »
Nafarroa. AROZAMENA 532 »
eta MADARIAGA 532 »
Lapurd. MATTIN 523 »
eta TXAMPUN 523 »
Araba eta Zuberoatik etziran azal-
du, auek falta ziran pesta osoa
izateko. Zoragarria izango baitzan
senide danok Leitzen biltzea.
Geienik txalotutako bertsoa MA-
TINENA «bertsolari» gaiarekin.
Eskolan ez naizela ibili ta
dudala nere kaltea
iguaitzu zuen itxirik ere

bere eskolako atea
Nik naiago dut mendia eta
kaletik apartea
Biba mendiko euskera eta
mendiko libertatea.

Ikusi zanez, leitzarrek askatasun
egarria azaldu genuen.

Ernandorena Jaunak; eskatuta;
Naparoko Diputazioa eskertzeko
bota zituztenetako bi bertso:
Diputazio batek

parte artuta
Euskera jasotzeko
indarra sortuta
emen gabilza bera
ezin eskertuta
oaindik zerbait in leike
danok alkartuta.
Iakiñak gaude Diputazio
agur garri bat badela
laguntza eskatzen zaien garaian
arluatzen du berela
Baña pentsatu beste iru anai
alde ontan ba gaudela
gogoan izan napar maiteak
gure anai zeratela.

Bertsolaririk onena LAZKANO
izan zan saio ontan 295 putukin,
urruna AROZAMENA 291 putukin.
Gai-emanle Ernandorena Jauna,
naiz berak urte batzuk izan, garbi-
ikusi genun gogoaz gazte daukala,
aintxen nabaria baitzan bere izke-
tako joskera eta antolatatu zun gi-
roa; ezin bukatu nezake bere lan
aldia eskertu gabe. Baita Epaimaie-
koak ere, beren eginkizuna garran-
tizkioa baita, eta nola eskertu ber-
tsolariak? Nigan ez daukak itzarik,
auxe bai Euskal-iturriak zeraten
ezkero zuen uratik edango dut.

LEN-ITZ

bermeo

ANTZERKIA

Astegurenean, Egubenez ta Bari-
kuz, erri onetako SUKARRI talde-
ko neska-mutil jatorrak, Agustín Zu-
bikarai, Ondarrutar seme ospatsuak
idatzitako JAUNAREN BIDEETAN
antzerki ebien 10 ekinalditan.

Lan sakon eta ikasgarria bai Kris-
tau begiz ikusita, eta bai Ebanjelio
eginak zientzuek diran ikasita be, gu-
re errirako bier biarrezkoak izan
dira.

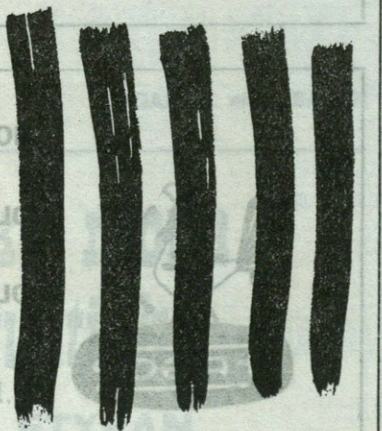
Gotzon Garitaonandia, apaiz
langileak, emoten eutsan asiera lau-
ka bakoitxari, adierazoten emonaz
entzuleari, zer esan gure eban eki-
taldi bakoitxak. Utsunerik etzan ge-
ratu, bete barik Eta antzeslari, zu-
zendari, margolari, abeslari eta la-
nean ibilli diran guztiak, isil egunak
izan arren, gure txaloak irabazi
ebien. Bai merezi be.

ARRANTZA

Gure ontzi txikiak esku-tertzia
arrantzaleak pozik dabilatzaz aurtengo
negu eta udabarrin. Besigua zen-
bat gure koxu dabe. Eta orain, gu-
re kalatako arraiña miestu eta gi-
txitxu egin danean, Gipuzkoa eta
espania aldeko kalatan arrantza egi-
teko asmotan, bide barriak artu da-
bie. Ondo ibilli eta irabazi onak egin.

BOKARTA

Arraiñ gozo onek be, agertu dau
bere burua aspaldiko egunotan. Bai-
ña igazko arrantzarik ez dabe egi-
ten ondikarren. Ganera frantziako
itsas agintariak lantzen arraiñ ontzi
bai expetxalduten dabe, eta Baiona-
ko ibai barrura eroan, ziotzat artuta
euren itsas erizetan bokarta koxuten
dabielata. Noiz arte anai artean bu-
rruka? Euskaldunen itsasoa ez ete
da? Baiña tamalez, itsas langille onen
ikurriñak ez dira euronak, atzerri-
arrenak baiño...

ABESTI TA DANTMA

Leengo igande batez Gernikako
Jai Alai pelota tokian, abesti ta

dantzan, zerukusizko egun erdi alai
bat igaro zan. Benetan esateko Ger-
nika lakorik ez dago gure inguruan
olako Euzko jaiak ospatuteko. Lete,
Lurdes Iriondo, Egurrola, Oñarriak
eta Lekeitioko dantzari poxpoliñak,
ikusle guztiak, ixalo berorik asko
atarra eutsoten. Erri askotan eratu
biar lirake onelako jaitxuak Euzko
jakintzaren alderako. Eta Euskeraz
ganera. Gernika barrituta dago,
baina leengo arima zaarra ez da
ikusten askorik.

TOSTARTEKO BARRIA

Bermeoko ontzi lebatzero baten
apaiz gazte bat dabil tostarlean. Ai-
ta Olabe Mundakarra, Jon Zumeta-
ren «Sagrada Familia» dozu ontzi-
ñoaren izena. Eta leengo egun ba-
ten, 70 arrue besigu ekarri ebietan
Papardo Manku kalatik. Arraiña
ugari egoan itsasoan, baiña okarana
be surrian eskegita. Egia ete da Ai-
ta Olabe? Otza, otz beti.

EGURALDIK ETA

Negua benetako ona izan san,
baina gaur arte, uda barriak bere-
nik ez dau agertu. Ia emetik au-
rrera aldatuten dan gure aroa.

TXISTULARIK

Gure neska-mutilxu poxpoliñak
120 notieñko talde eder bai dauko
eratu txistua joteko. Eta euron-
tako poxgarria izaten da igandero ka-
lerik kale txistu soñuz erriaren bio-
tzak alaitu eta poztuteko. Baina
geienetan ogeiren bat izaten dira
zeregiñ ori betetuten dabienak. Eun
bat gixienez geratuten dira egarri-
zuek be txistu soñuz erriari zerbait
alaituteko. Ez litzake egokiagoa
izango lau edo bost taldetan eratu,
eta erriko kalerik geienetatik ibilli.
euren txistu alaiak igande ta jaie-
ren usaina emeteko? Erexi onegaz
gazteak poztuko lirake, eta erri-
ko txistu mailiak be ontzat artu.
Zer deritoxe neska-mutilkotxu onen
irakasleari?

URKIDI

Idiazabal

ERRIKO ORDENAZIOKO PLANAK

Guzion aotan dabillen gora-beera,
une onetan, erriko plan jenerala-
ren berritzea da. Udal etxeari da-
gokionez lan au, Pizarro eta Ulazia
arkitekto gazteei emana dute, eta
oek udal etxeakin batuta itzaldi
batzuek antolatatu dituzte lan onen
berri adierazteko.

Leenengo itzaldia jorraitaren
24'ean eman zuten Izlari edo zu-
zentzaleak auek ziran: Ulazia eta
Pizarro arkitektoak, Merino letra-
dua, Zuiñaga eta Nuñez soziolo-
goak. Merino letraduak azaldu zi-
tuan ordenazioko plan baten lege
gora beerak. Ulazia arkitektoak,
ordenazioko plan bat nola egin edo
zer puntu gogoan izan behar diran
azalpen egoki bat egin zuan. Baita
ere parte artu zuan Pizarro arkitek-
toak adieraziaz, bakar batzuen ona
alde batera utzi eta guzion ona
(bien común) egiteko bide edo in-
strumento bat dala ordenazioko plan
bat. Itzaldiaren bukaeran elkar iz-
keta sortu zan eta beste galdera
batzuen artean galdera au egin
zan; emen dauden bi soziologo auek
zer egiteko dute? Ez baitigute ezer
esan Ulazia arkitektoak ainbeste ga-
rrantzi eman dion ikasketa «socio
ekonomiko» alderdiari buruz? Or-
duan soziologoak erantzun zuten
nola oraingoz udal etxeak ikaske-
ta sozio ekonomiko au egiteko ez
duan dirurik izentatu, berez zer
egiti aundirik ez dutela. Bakarrik
arkitektoak egiten duten lanari kri-
tika bat egin.

Era ontan amaitu zan itzaldia, bai-
ñan bertan izandako askoren iri-
tzia au da: Zimentuak behar bezela
atera gabe etxea jasotzen asteko
asmoa ote duten udal etxe eta ar-
kitektoek. Oraindik garaian gauden
ezkero gure iritzian ikasketa sozio
ekonomiko bat egin erazi behar li-
tzake ontarako gertatuak dagoen
talde berezi bati.

Bearrezko zaigu baita ere aita-
tzea era ontako itzaldiak antola-
tzeko ez dala lekuri egoki ena li-
burutegia; bear ainbat leku ez da-
goelako. Jendeak leengoan poliki
erantzun zuan, liburutokia bete eta
atean sartu ezin izanotxe ikusi gen-
dun erriko erretore jauna ere; be-
netan samingarria au da: erriko gu-
raso elkariek berreun eserlekure-
kin ontarako biltokia izan eta era
ontan ibilli bearra.

Ara emen leenengo itzaldiaren
ondoren atera ditugun irizbideak.
Nor bait baldin bada beste iritzi-
ren batzuekin, bearrezko derizkiogu
azaltzea danak kontuan izan da or-
denazioko plana esoago eratu de-
din.

GAZTELU

Jatetxe edo restaurante berri bat
ireki dute gure errian Gaztelu ize-
narekin, toki aundi ta ikuskarriak
diti berak, eztei bazkarietako eta
abar leku aparta dala derizkiogu.
Asteeenetan izango dute asteko
jaia eta egun ortan bera itxita egon-
go dala adierazi digute.

AXARI

errera

ERIoTZAK

Joan dan illeko, 24 garrenean, os-
tiral arratsaldean, iru illeta eleizki-
zun izan ziran gure eliza nagusian.
Salaberria eta Ansa, tar Miren
Yosunerena, iru urtetako aurtxo,
Fernandez eta Badiola, tar Bitor
Manuel, 24 urtetako mutil gaztea-
rena, eta Tolaretxipi tar Emerita,
«Txingurri»ko alaba, 61 urtekoarena.
Mundu ontako izaera... 3,24 eta
61 urtetakoak, egun batean izan zi-
tuzten beren illeta eleizkizunak.
Joxe eta Maria Teresak, aurtxo-
aren gurasoak, Alfonso eta Dolo-
res, mutil gaztearen gurasoak eta
Altamira, tar Txomin, alargunak,
eta gainontzeko sendi guztiak ar
bezate gure samin agurra.

ZORIONAK

Ill onen 5 ean, asteartean, os-
patu dituzte beren zillarreko ez-
taiak, Sarrieta, tar Tomas eta bere
emazte Mugurutzta, tar Pepitak, eta
nola ospatu.

Egun berean eta elkarrekin, eleiz-
kizun berean, ezkondu zan auen
alaba, Sarriegui eta Muguruza'tar
Pepi, Gonzalez Urrutikoetxea'tar
Jose Luis gaztearekin.

Benetako gertaera gogoangarria,
gurasoen zillarreko ez-tai egunean,
alaba ezkondu.

Ea bada emendik ogeitabost ur-
tetara berriro ospatzen dezuten
orrelako gertakizuna; oraingo ez-
konberriak zillarreko ez-taiak eta
urrezkoak, eta nork daki... billo-
batxoren batena.

Zorionak eta betiko.

LEENENGO JAUNARTZEA

Illak amar, Errerako euskal ume-
txoek izan dute beren leenengo jau-
nartzea.

Eleizkizuna euskeraz aurreko ur-
teetan bezela, eta antziñan bezela.

Egun zoragarria aurtxo euskal-
dunak zuentzako gaur eta kristau
bideari zintzo jarraituaz, euskaldun
jatorrak izan zaitezte orain eta be-
ti. Zorionak.

BITXI DENDA BERRITUA

Apalategi'tar Damiren Bitxi den-
da Sarrieguren etxe azpian dago,
eta zeoro berritu du, eta oso apaiñ
ipini ere.

Era berean deuda ingurua ere
berritu egin dute eta oso ederki
dago dana.

Gaurko eguneko arazoez agin-
tzen duten bezela berritu bearrean
gaude gure bizimoduan, eta ori
ongarri da.

Zorionak eta asko saldu.

JAIETAKO ANTOLAKETAK

Urrengo illaren 21ean ospatzen
dira auzo ontan San Luisen ome-

nez erriko jaiak.

Jakin dugunez gazte jendea gogor
ari da lanean jai polit eta euskal
kutsukoak antolatzen.

Segi jator eta zintzo zuen egin-
kizunetan eta laguntza izango de-
zute, ziur egon.

Orretarako prest daukazute.

KORTARA

yurre-arratia

ERIoTZA

Iruarizaga'tar Aita Gerbasio il
da. (G. B.)

Ereskitzan musikan, batez bere
eliz-ereskitzan gorengo maillako
izateko gaiagaz jantzi ta jai ta gá-
te zalarik Jaunak Beraren aldame-
ra deitua izan zan Aita Iruarizaga-
ren anaia izan da. Miren-Bioiz-
Semea.

Euskalerririk oraingo ontan bere
seme zintzo bat galdu dau, ez ala-
-olako.

Norberaren etxaldea zaindu ta zu-
zentzeko norbera zala onena ta bi-
dezkoena ondo ekian, bai-ta, gogoz
eta arduratsu, isil eta apalki ekin
eutsan lan latzari euskal-etxaldeari
begiratuaz.

Norberaren erria maitatu, goraldu
ta inoren gorrotatu ta zapuztuta
minbiza bazen zabaldua ikusten do-
gu. Errekakoetxeko semea ezia il
gaixo orregaz.

Aitoren menditarre zelaietako erri-
txuak, uriak eta erriari dagokion
guztia biotzez maitatuaren, inorako
ta inorentzako gorrotorik janarrituten
etxekiana izan dogu, bai-ta, laguna-
ren naiz etsaaren aurrean biotza za-
balduten ekiana.

Eliz-eralduntzari buruz, Euskale-
rria osatuten dauan mugapea bera-
renganduteko langille kementsu ta
aurrelari agertu zalako, beraren etxe-
tarren begi guztientzako etzan izan
begiko, eta «bakearren», Madrillera
aldatua izan zan Emendik zati ta
andik atal erriak mirrizkatu-zale di-
ranen lana izan zan, eliz-sindikoa.

Miren-Bioiz-Semeak, batez be-
re Aita Klaudiok eta gogoz aurka
onekin erbesteratutak izan ziranak,
guraso buruari ta kementsua galdu
dabe; Euskalerririk seme zintzoene-
tako bat eta Z. Argia-k irakurle
sutsua.

Agur Aita Gerbasio, gero arte.
Guk, irakurleok, otoi hero bat Aita
Gerbasio Iruarizaga izan danaren
alde.

BAT GARA

L. Akesolo'k Z. Argia'n 373grn.
zenbakian 7grn. orrialdean «Euskera
batuaren gorabehera»tzaz agerituko
idazlanagaz bat gara.

A. LANDAJUELA

TOLOSA

Itzaldiak.—Tolosan Donos-
tiako Aurrezki Kutxak dau-
kan aretoan itzaldiak ditugu
tolosar legegizon eta itxori-
gille dan Zabala tar Fede
jaunak emanak.

Gaia: Euskal Kondaira.
Itzaldi egunak astearte aue-
tan: Maiatzaren 5, 12, 19
eta 26 garrenean, eta azke-
na Garagarriaren 2 garre-
nean. Ordua: gatioko zortziak
eta laurdenetan.

1.896

1.969

GIPUZKOA-KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearetan gure

"PRESTAMEN SERBITZARITZA"z (Servicio de Préstamos)

balia zaitez

Zure Arrantza-Ontzia erosteko edo obetzeko

Zure baserria erosteko edo obetzeko

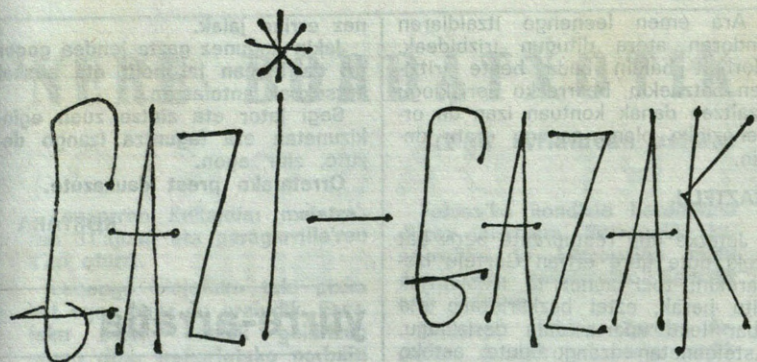
Abera —azienda— erosteko edo obetzeko

Baratzeko fruituak obetzeko

Jakindean jarri zaitez Donostia'ko gure

12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

Oorra ba. Urtain Europako txapeldun egin jaku. Aldi laburrean egin be. Lasaitu az Basarri, adiskide?

Burruka egun orretan, izango eban eure larri-alditxo, geuk legez. Baina tira! Ondo baino obeto amaitu zuan guztia. Zorion dan-danoi.

I, baikor intzan. Ez intzan oker ibili. Beste arrigarrizko baikor batzuk be ikusi naioazan emen Bilbon. Esaterako, «Agencia» batek, ainbat autobus eraildu joazan Madrilera joateko, ta bere iragargietan auxe jartzen joan: «Si Urtain no se proclama Campeón de Europa, regalamos el viaje».

Kontro! Norberan eretxi baiko-rra, ik lez, azaldutea, ondo jagok, baina orrenbeste diru jokoan jar-tea gogortxo eretxi naioan. Ala bearrean, orreik be etxoek okerrik izan.

Okerrik iñork izan ba eban, zineko aretoak izan joen. Gaueko amarretatik aurrera, Bilbo, guda-agin-dupean egoala irudian. «Toque de queda» izenez ezagutzen dan agin-dupean. Kale guztiak basamortu zituan.

Nere adiskide batek auxe kontau jaustan urrengo egunean: Etxea gonbururaino bete ei jakoa auzokidez, telebista ikusi nairik. Berak, auzokideei leku pizkat lagatzearen, zinera joatea erabagi joan.

Urten etxetik eta trolebusean sartu. Bera bakar-bakarrik joan ei zuan Arriagara arte.

Emen sarrera bat artu, bigarren maillakoa, ta bere lekurantz abiatu zanean, morroi batek esan jaustan:

—Etorri zaite ona, besaulkietara, butaketara, iru lagun dagoz ta zeu izango zara laugarrena. Senditartean egongo zarie.

Gure gizonak, orduan igarri joan, «ridikula» egin ebala etxetik urtean.

Ortik ezagutu leitekek, zenbatera-ñokea izan zan, erriaren egon-ezi-ña, gau artan.

Zorion ba txapeldunari; zorion iri, igarle orri, ta zorin baita be beste enparau guztieri, neu be barruan nazala.

Orain goazen izkirimiriz.

Sendagileen alaz, amaikatxu izkirimiri egin izan da. Ta jaun agur-garri ta eruapentsuok izan oi dira barregarri. Ez omen dakie esaten auxe besterik: «Erretzen dozu? Zurrutik egiten dozu? Errondarik?»

Irukoitz ori galazo gexoari ta... orra gaitz guztiak sendatuta.

Alan izan ezker, jakina, ez dozu osagilearengana joan bearrik; norberak artu erabagi ori ta jkitu!

«Gaurko aurrerakuntzekin ez aal dago beste biderik geixoa sendatuteko? Orain eun urteko leloaz jarraitu bear aal dogu?». Alakoak entzuten dozuz.

Gaurko izkirimiri onetan baina, ikusiko dozuenez, sendagilea urte-tan da garaile. Geixoa lotuten da barregarri, jordua zan! Kontauko deusuet:

Tokia, sendagile-gela. Geixoa or daukazu eretxi bila. Onak diñotso sendagileari: Ara jauna; gaitz aurreko (síntoma) oneik nabaitzen dodaz (ta esaten deusoz au, ori ta bestea). Ortik igarten dot —darrai geixoa—, odola loditxo darabildala ta biotza larri samar dabilala, beste alderdi batzuk naastuaz; gi-bela, kuntzurrunak, puxikea, burua ta abar. Biotz-mina ganean nabaitzen dot.

—¡Oondo dago! —esan eutson osagileak—. Orain esan egidazu, errezeteta zelan egin bear dodan, eta... «konsultea» zenbat ordaindu bear deusudan...

ABELETXE

Mari Eujeniak amazpi urte eta begi biziak ditu. Aurpegi alai eta parra beti prest. Par egitean aurpegi guztia pizten zaio. Ille beltza buru atzean mototsean bilduta du, obeto igeri egiteko.

—Igarilari aparte, zu zer zera?

—Estudiantea. Orain «preu» ikasten ari naiz.

—Zienzi ala Letrak?

—Zienziak. Neri gauza praktiko eta ikusten diranak atsegin zaizkit: kimika eta fisika probak.

—«Salsak» egitea?

—Bai, teoria baiño gelago.

—Zer ikastera zoaz datorren urtean?

—Fisika, baliteke. Nai aal dezu edateko zerbait?

Garagardo bat ekartzen dit. Atsaldeko bostetan edefki dator. Egon gelaren leioan kaiola bat, eta barruan txori bat abeslari.

—Estudiatu eta igari egiteaz parte, zer egiten dezu?

—Musika gustatzen zait. Piano karrerako boskarren urtean nabil.

Klasika deritzan musika maite dot.

Nere eskubitara begiratuaz disko pilla bat ikusten det. Beren artean Chopinen doñuak.

—Zenbat urte igari?

Mari Eujenia pensatzen gelditzen da.

—Bosten bat or nonbait. Bai, bost urte.

Gero, irabazi zuen leenengo medailla ikustean, urteari begiratzen diot: 1963 urtea.

Mari Eujeniak begiratuaz dio:

—Orduan nik usten nuen baiño urte geiago daramazkit igari egiten! Zazpi urte! Ene!

—Igariketa utzitzea ez aal dezu beñere pentsatu?

—Bai, batzuetan. Denbora txarrak izan ditut eta orduan nere animoak

IGERIKETA

Mari Eujenia Kerejeta: EUROPAKO TXAPELKETARA?

beera joan zaizkit. Orain gauzak obeto dijoaz.

—Joan zan urtean Espaiñiko Gazte-txapelduna izan ziñan. Gero, zer gertatu zan?

—Beste neska batzuek marka obeak egin zituzten, eta orain txapeldunak berak dira.

—Nola gelditzen zera zure markak ontzen dituztenean?

—Leenbizi errabi piskat ematen dit, baiñan gero igari saioak obeto egiteko gogoak sartzen zaizkit.

—Orain dituzun marka onenak?

—100 eta 200 metro «mariposa» estiloan, Euskal-Nabarroako txapelduna naiz. 100 metrotan 1-16-9 denbora det.

—Orrek zer esan nai du?

—Españiko seigarren denbora dala, eta piskat obetzen baldin badet, datorren udaran Europako txapelketara joango naizela.

—Ez legoke gaizki.

Emen Mari Eujeniak begiak goraka mugitzen ditu, amets bat balitz bezela.

—Ain ederra izango litzake; Baiñan ez det ain errez ikusten.

—Aste batean zenbat ordu entrenatzen dezu?

—Oso, oso gutxi. Aal dedan guztia: bi ordu, neguan, eta lau udaran. Leenbizi, estudioak dira.

—Estudioak igariketaren alde ez aal zenituzke utziko?

—Ez, ez orixe. Igariketa atsegiña zait, baiñan estudioak bearrezkoak ditut.

—Zure etxean zer diote igariketaren gain?

MARI EUJENIA KEREJETA

—Nere aitari batez ere asko atsegin zaio gure afizioa. «Gure» esaten det, nere anai-arrebak ere igari egiten dutelako.

—Zenbat kopa irabazi dituzu?

—Berrogei? Berrogeitamar? Or inguruan.

Au esatean irripar bat ageri zaio. Bere afizioakin pozik dagola argi ikusten da. Animo oiekin Europako Txapelketara iristea ez degu zail ikusten. Orra datorren udaran Mari Eujenia Kerejeta, euskaldun neska batek, bere amets bat bete-ko du. Ori nai degu.

XABIER ARCELUS

AZKENEKO EGUNAK!!!

«IZAGARRIZKO TRESILLO SALGAIK»

TRESILLOAK, SOFA-OEAK, LO-GELAK, ETA ABAR...

PREZIOAK ORAINDIK MERKEATUAGOAK JARRAITZEN DUTE...!!!

ENTZUN PROBINTZIKUOK! { Montaketa eta etxera eramatea ez degu kobratzen. UTSEAN!

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA. S. L.

Moraza, 3 eta 14 — DONOSTIA — San Marcial, 12 — IRUN

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

BERGARA

GALLASTEGI, WELTER-MALLAKO GIPUZKOAKO TXAPELDUNAREN URRENGO

Ekiñaldi labur eta gogor baten ondoren merezi duen tokira eltzeko zorian dagoen bergaratar mutil bat degu Jesus Gallastegi. Mondragoeko «San Viator» Kolegioko gimnasia-lekuan eta «Lolo» Alvarez gertatzaille eraginkorraren agindupean ari zaigu orain bere gerta-saioak egiten.

Zegoaneko soka-arteko burruketan aitua zan Verdugo andoaindarrak bi minutu ta ogeitasei segundutan menderatu zuaneko artan argi erakutsi zuen, aretxabaletan, bere gaitasuna; igazko Irailaren ogeitamazpigarrenean, eta burruka-tokira lenbizikoz agertzen zalarik, ain zuzen ere. Orduantxe sortu zitzaigun bergatarroi gure baitan onako galdera au: Urtain berri bat ote daukagu Bergaran?

Amar burrukaldi egiñak ditu, ta bere mallan Gipuzkoako txapeldun-goa bereganatzekotan ere bai. Baiñan berak emango dizkigu, iñork baiño obeto, bere bosealari-bizitzari dagozkion xehetasunak.

—Egin dituzun amar burrukalditatik zenbaitetan irabaztun, Jesus?

—Bitan atera naiz galtzaille, lenbizikoan Trintxerpeko Zubiria'kin eta gero Rico'rekin. Bestetan irabazi egin dut; zortzi garaipen lortu ditut beraz.

—Irabaztun atera zeran guzti oiek Aratxabaletako zure lenbiziko agerrialdikoa bezela bat-batekoak izan al dira?

—Iñola ere ez. Batzuetan gorriak ikusi nituen. Pallares, Rico ta Damaso'rekin aritu nitzanekoak ez zaizkit bein ere aztuko. Oiek izan ditut gogorrenak, oietan iñork ez bai-zuen arra-betekorik atzera egiten, elkarri ematen genizkion ukabildak izugarriak zirala. Orretxe-

gaitik, oiek ditut nere garaipen apagarrienak.

—Eta Goñi'ren kontra Azkoitian egin zenuen «final» famatu hartaz zer diozu...?

—Burrukaldi ori nuen nere amets, Damaso'rekin aritu nintzenekoan bezela oztupo zaillagoak aurrez menderaturik neuzkala errex-ustean bai-nengoen. Baiñan ez nintzan bear bezela atera. Pixuz baju nengoen ta orrek, jakiña, sasoiari eragin, pixu-galtzeak aldud egiten bai-du. Ala ere, ordain-burruka Irailerrako eskatzekotan nago.

—Ta zer dala ta Iraillean? Lena egitea eziñezko al da?

—Bai, orain ezin da, probintzi bateko ta besteko gimnasia-lekuen arteko saioak egiten ari bai-dira. Gañera, datozen iruzpalau illabetetan burrukaldi gutxi egiten dira.

—Atsedeneri emanik zaude beraz orain...

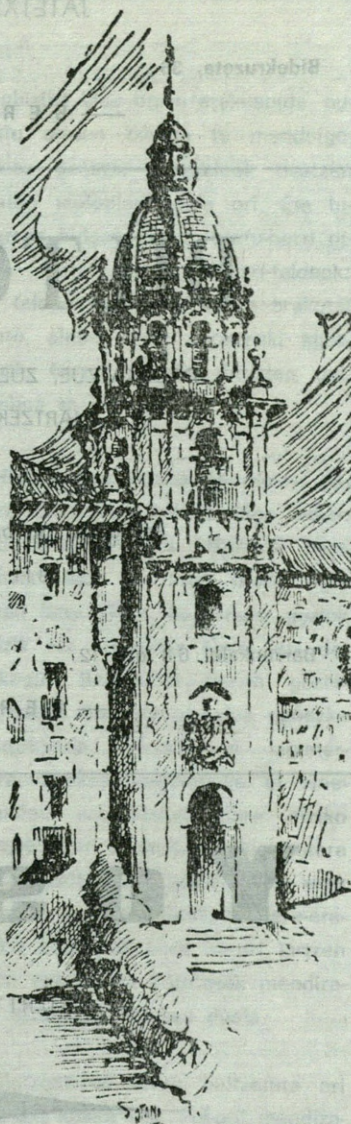
—Ez. Sasoiari irauteko astean bi egunetan egiten ditut nere gerta-saioak. Gero, burruka-garaia asi deñean, astean lau-bost egunetan egingo ditut.

—Zenbait bergatar joan oi zerate gimnasia-lekura?

—Ba Muñoz, Fernandez, Idigoras eta neu. Lau gera, ta laurok pixu-mailla ezberdiñekoak.

—Ia ba, Gallastegi. Zure bosealari-bidean bete-beteko garaipena opa dizugu.

Au degu Gallastegi bergatarra; kirol ontako gorengo mailletara eltzeko gai deguna.

BIKUNA

Gaztediaren burruka

Gaztedia. Zenbat hitz egin dan gai honetaz, eta zenbat horri bete diran eztabaida luzean. Edozein herri-aldetan, nun-nahi, aho guztietan erabilitako gaia: ikasleak dirala, hippiak dirala... Gauz hoietaz gehiegi arduratu gabe bizi diranak galdezka jartzen zaizkigu: Zer gertatzen zaio gaztediari? Zer du nahi? Nora dioa? Eta gaztedi honen geroari kezkatu begira jartzen dira. Batzuek diote: Aundi egindakoan ezingo dute erresponsabilidadetik hartu; jokoa ta dema da hoiaren ardura bakarra.

Egia esan, problema aundiegia ta zabalegia da guk geure txokotik soluzio bat eman ahal izateko. Baina, dana dala, zerbait nahi degu egin. Herri gehienak dute bere gazte-taldeak, elburu desberdiñetarako asmatuak, baina gazte hoiaren kezka bikain bat adierazten digute guztiak: bizi diran mundua obeagotzeko ta ederragotzeko gogo. Bergara-n «Juventudes Parroquiales» degu, lau urte dirala eratua; eta gaur bertako gazte batzuekin hitz egitera joan gera.

—Asteko, zuen iritzia nahi genduke jakin gaztediaren problemen gain.

—Gure iritziz, problema hoiak bi eratakoak dira. Batzuek, gaztediak beti izan ditunak: jolasak, neska mutilen har-emanak, etab. Betikoak dira, adinak berak dakarren problemak. Beraz, beti iraungo dute. Balitzake ordea problema hau gaur egunean biziagoa izatea, eta hori gaurko gizarteak jolasaren bidez gaztedia itsutu nahi dulako, beste kezka guztiak ahaztu araziz.

Beste era bateko problemak gizartearekikoak, kultura aldekoak, erlijioso aldekoak dira; «gaztediaren matxinada» erakarri dutenak. Hauek ez dira gaztediarenak bakarrik, baizik eta gaurko gizarte guztia-arenak: gazte eta nagusi. Gertatu dana, gaztedia izan dala lehen oihua bota duna, bere betiko egizaletasuna jatorra agertu araziz. Nagusiagoak, errezeroa eginaz edo beren interesengaitik, ez dute ezer jakin nahi izan, eta hara hor zergaitik esan ohi dan gaztediaren problemak dirala, berez zabalagoak izanik.

—Eta Bergara-n, zer da «Juventudes Parroquiales»-ek eginga problema hoiaren gain?

—Gaztediaren har-emanetarako, hor degu bil-toki egoki bat, ia lau urte dirala eraikitakoa. Jolas aldetik ere lan egin da, bai alkarte barrurako ta bai herri guztirentzako jai-aldi ta dantza-aldiekin. Kultura aldetik egin dan lana, gehien ere Euskal Kulturari begira egin da. Baina ez degu emen ekintza bakoitzaren banaketa egingo, hau ez bai-degu uste hizketaldi honen helburua danik.

—Hala da. Ta beste alde batetik, zer asmo dezute aurrerako?

—Lehen, gure biltokia egokitu, bertan obekiago alkar ezagutu ahal izateko. Hortarako badaukagu zerbait pentsatua, eta laister asiko gera lanean. Kultura aldetik berriz, gaztediaren artean azterketa bat, enquesta bat egingo degu, bere iritzia obekiago ezagutzeko, eta honela jakin nundik nora ibili. Alkarteko Kultura-taldea arduratuko da honetaz. Belaxe, bazkide berri bila hasiko gera, azkeneko urtetan zerbait gutxiagotu bai-zaizkigu, eta honela ez dezakegu gure asmoak aurrera eraman.

Gure gogo. Alkarte hau Bergara-ko gaztedi guztia-oren ordezkari bikaina izatera irixtea da. Danok alkarturik lan egiteak onura ta aurrerapen asko ekarriko ditu gaztediarentzat eta Bergara guztia-arentzat.

—Diru aldetik, zer moduz konpontzen zerate?

—Igaro degun estu-aldia gogorra izan da, eta denbora asko galdu arazi digu. Baina orain itxaropen aundiagoarekin begiratzen degu aurrera, aldi txar hori jastzen ari bai-gera.

—Nola moldatu zerate hortarako?

—Gaztediak gogo beror lagundu digu. Baita Udal-etxearen eta herriko Aurrezki-kutxen laguntza ere izan degu. Zoritxarrez, diru aldetik ez degu beste laguntzarik izan, bai ordea oztupo batzuek.

—Ezer gehiago esan nahi al dezute?

—Aurretik esandakoa. Alkar-hizketa honekin bazkide berrien kanpaina hasi nahi genduke. Bergara-ko gazte guztiak deitzen ditugu gure alkar-tean sartu ditezten. Gure gazte kemenarekin, denonarekin, bizi geran mundua (Bergara alegia) obeagotu nahi degu; gure iritziz, biarko Bergara gaurko «Juventudes Parroquiales»-ek moldatu dezake ta.

Hontan amaitzen degu gure alkar-hizketa. Bidean pentsatzen jarri naiz hauek izango dirala Bergara obe baten oin-harriak. Matxin-zale dira, biurriak noski, baina eurori entzunda gero, pentsatu ahal dezakegu biarko erresponsabilidadetik ezingo dutela eraman? Burrukan hasi dira, burruka prestu ta jator batean. Guk iritxi ezin izan degun gizarte zuzen hori nahi dute. Gazte dira oraindik; norberekeriaren eta errexkeriaren pekatutik libre dauzkate bihotzak. Ez al diegu gure laguntza eskeiniko, euron-tzat lortu dezaten guretzat ezin izan deguna? Ajola gabeen, ardura ga-bean iraungo al degu; edo okerrago dana, oztupoak jartzen?

Etxe-ormak alai ta argi?...

COLOWAL

ETXE-ZOLA ARATZ ETA IKUSGARRI?...

MARGO-PAPERETZ ESTALI...

PANIFLEX ta PARKET

EZARRI!

— BERGARA —

Muxika

ONGI JANTZI NAI DUANAK, GOGORATU BETI:

« M U X I K A »

BERGARA'N eta EIBAR'EN

Udaberriko moda berri guztiak

IDARRETA ETXEAN

Urrutizkiña: 76 14 71

BERGARA

C. GARATE ZERKAUZITEGIA

Berazki (plastiko) - Bezua ta erregalu gaiak Apaingarriak

Bidakruzeta, 9

Urrut.: 76 13 23

BERGARA

BAR GURIA

ARDOAK

EDARI BIZIAK

AKEITA

Mokauetan esku berezia

Bidekurutzeta, 7

Urrutizkiña: 762034

BERGARA

Marko Etxea

LIBURUTEGIA

Bidakruzeta, 46

Urrut.: 76 11 14

BERGARA

BERGARA

ROSA AZKARATE

«SANDERS» pentsuak, aziak, eta ongarriak
«GOLDEN» oillandak, arrautza beltzezkadunak
Eta «KIMBER», arrautza zuridunak
«HUBARD» kasta, gizentzekoak

BERGARA

ARANTZABAL

OIALAK ETA SOINEKOGINTZA

Zubieta, 9   Urrutizkiña: 76 12 59

BERGARA

Lombide Oiñetakogintza

Bidakruzeta, 7   Apartado, 85   Urrutizkiña: 76 10 57

BERGARA

OÑETAKOAK

Galarreta Etxea

BERGARA - EIBAR

Galartza

BERIBIL — ATERPEA — GARAJE

GAOIL ETA GASOLINA SALMENTA

Zubiaurre, 27   Urrutizkiña: 76 15 58

BERGARA

UDABERRI TA UDARAKO JAZKI APAIÑAK

GIZA-EMAKUME TA UMEENTZAT

BATEZ ERE JERSEYTAN DEZU AUKERA BEREZIA

Amenabar Etxean

Barrenkale, 4   Urrutizkiñak: 761814 - 761128

BERGARA

Ezenarro, S.A.

TORLOJOGIÑAK

★ ★ ★ ★ ★

BERGARA

BERGARA'ra etortzen bazerate, bazkaldu ezazute

LASA JATETXEAN

JATETXE BEREZIA

Bidekruzeta, 36   Urrutizkiña: 76 10 55

BERGARA

BILTOKIN

DAUZKATZUE, ZUEN ETXEAK EROSOAGO

JARTZEKO TRESNAK

—oOo—

Pazko - Jai on batzuek opa dizkitzue

BILTOKI K

Barrenkale, 6-8 eta 12   Urrutizkiña: 76 12 47

BERGARA

Yoskin

EURITARAKO JANTZIAK

BERGARA

S. AGUIRREBEÑA

KIROL - JOLASETA OIÑETAKOAK
ABARKETA - MOTA GUZIETAKOAK BEREZIKI

San Antonio, 11   Urrutizkiña: 76 18 29

BERGARA

Errotalde Lantegiak

ULTZAGINTZA

Zuzenbidea: Urrutizkiña: 76 12 67

Arruriaga, 20   Apartado, 76

BERGARA

ARAKINDEGI TA TXERRIKITEGIA

LETURIA'TAR JOXE DOMINGO

San Pedro, 32   Zubiaurre, 23

Urrutizkiña: 76 12 23   Urrutizkiña: 76 13 48

TXEKOR — EGAZTI — GAZTAI — GURIN — ARKUME

BERGARA

OSINAGA'TAR FRATZIZKO'REN ALARGUNA

—IGELTZERITZA—

Bidekruzeta, 38   Urrutizkiña: 76 13 45

BERGARA

JOSE LAZPIUR ELCORO

METALIKA

EGINTZAK

Ortuibar

Urrutizkiña: 761172

BERGARA

'OYAL'

JOSTUNDEGIA

ALKONDATEGI

Azken berrituak

F kalea, letra F

BERGARA

YAZKI

Andreentzako eungintzak

Aur-jaio-berriarentzat jazki guztiak

Aurrentzat eungintzako azkeneko berriturak

Aur-gurdi; sillak; metalezko

ispillu, ta abar...

Paseo Irizar - Urrut. 761654

BERGARA

GALLASTEGI'TAR

ANIZETO'REN

ALARGUNA

ZUR - TORNU - LANA

TA

ZUMEZKO SALGAIA

Zubieta, 40   Urrut. 761391

BERGARA (Gipuzkoa)

'Oxirondo'

KIROL - SALGAIK

Barrenkale, 32

Urrutizkiña: 671136

BERGARA

ARANDO ETXEA

BARRENETXEA - ARANDO'TAR

MARINE DROGATEGI TA

JANARI DENDA

Zubieta, 38

Urrutizkiña: 761035

BERGARA

B E R G A R A

«POL-POL» MENDIZALE-TAL-DEAREN GANAKO ESKERRONA

Iz kirimiria k

Ez degu oraingo ontan gure mendizale-talde adoretuak eratu dituen ibillaldi ta mendietara igotzeen agerpide ofizial bat egiteko asmorik, aurtengo aldi ontan mamitzen ari duen lan emankorraren nolabait

Pol-Pol mendizale-taldeko aurren saillekoak, neguko ibillaldi batean. (Argazkilari, Osinaga)

teko azterketa bat egitekoa baizik. Bi bide darabilzki gure talde eraginkor onek, elkarren kide ta bere elbururantz xuxen-xuxen dijoazena: Kirola ta kultura. Or ditugu,

lenbiziko bide orren erakuspide, burutu dituen txango ta mendi-igotzeek gañera, arpezaleek osatzen duten jeolijilari talde ori. Eta bigarren bidean, berriz, eratu-berri diran zizazale ta argazkilari-taldeak; bi taldeok bein eta berriz erakutsi dute, ainbat aldiz ospetsuki agerturik, bere lanerako dituzten gaitasuna ta jakituria.

Bañan oiek guziak ohoragarri badira ere, are ohoragarriago azken aldi ontan Pol-pol elkarteak bere aurren sail berriaren bidez egin duen lana. Gaur, bergaratar guziok pozik eta atsegiñez auxe ikus dezakegu: Belaunaldi berria gazte-ametsez eta gorago-naiez gañezka datorkigula mendizaleen lagunartera. Itzaldi, norgeiagoka ta zineirudien erakusketak gure erriko jeografiaren ezagutze sakon batera daramazkite gure gazteak, eta eraz eramane ere, bidebatez, norbere-erabakiz bakoitzak bere bururi jartzen dion eginkizuna betetzeak mendirako oitura sortarazten duela.

Berritze-nai orrek bultzatuta ari da, ain xuxen ere, Pol-pol mendizale taldea, ta orretzek eragin dio mendi-gaietan duen gaitasuna asiberri diranei esku-zabalki eskeintzeko. Aurrera nai dutenek nora dijoazen, bere elburua nun dagoen eta nola ardiets dezaketen jakin dezatela, mendizale-tasuna egurasketa osasunkorrek egitea edo gallurbildumaketan jardutea baño goragoko zerbait bai-degu.

«MARKOX TXINTXOA»
Jaiotzez oiñatiarra, Bergara'n ezagutu genuen guk geure denbora guzian. Gaztetan morrontzan jardundakoa, etxe aundikitzen morrontza fiñetan. Berak siñistu eragin nai izaten zigunez, oso «txintxo» zalako, itimatu eukiten omen zuten, zioten itimazioa eskupeko ederrez erakutsiaz, eta orrez gañera okasio guzietan laguntzen omen zion Jaungoikoak. Zer nai dezu ba geiago...?

Zintzo ta leiala zanik ez det dunda egiten, baiña «txintxo»? Ez det uste; nik oraindaiño ezagutu izan ditudan gizon «txintxo» guzi-guziak, bat bera ere apartatu gabe, erdi tontoak izan izan dira, ta arek ez zuan tontousairik batere...

Beste zenbait karguren artean «iputegikoa» ere (upategi edo «bodegako» ere) beregain zeukan. Oso upategi ondo ornitua (betea), ez zan edari ezagunik an ez zanik, eta «Markox»ek ondo baiña ondo zaintzen zuan; jakina, onek ez du gero «beti be» ango sagardo goxori kolpe egiten ez zienik esan nai...

Ontan, ontan, eldu zan, bere iritzi azkarrez, uztutako botilla sagardoan arrazoi emateko egun egokia, joan etzekoandrearangana ta esaten dio... «Etzekoandre!... iputegiko sagarduekin erabagi bat artu biarran dago ba berori... «takian-takian» tirua ein eta ailperrikaldu biar «xakuz» danak... «Goazen ba, Markox, eta ikusi daigun»...

Upategira jexi ta begira ari ziala, alaxe bearraren alaxe bear santuz botilla sagardo batek, «pun»! egundoko tirua egiten ez du ba, sagardoa farrastatuaz... «Markox» lorietan gelditu zan bere etzekoandreari entzun zionean... «Arrazoi «dako»u», Markox... arrazoi aundi-za «dako»u»...

Eta «Markox»ek umildade ta debozio aundiaz iruzkin («komentario») auxe gañeratzen zigun gero...

«Orduantxe be lagundu «xostan» beneri Jaungoikoak, en?»...

«BENITO IRELTSEROA»

Oiñati'ko «Benito» ireltseroari ez zakizkion presaka joan; ari lana patxadan egitea gustatzen zitzaion. «Aguro ta ondo usuak bakarrik eitten xok», berak esan oi zuanez...

Etze-txuriketa ari zanean bazuan kantu-artu bat oso «ritmo» geldikoa...

«Traa... a... laa... a... laa... a... raa... a... laa... a...»

(«Daxa... a... u», «Hixopua» kurioxo-kurioxo busti)

Triaa... a... laa... a... larin... laa... lee... e... ro... («Daxa... u») tra... a... riñ... taa... ariñ... laa... a... lalaila... («Daxa... u») tria... a... riñ... taa... ariñ... taa... a... tararon... («Daxa... u»).

Bein, nagusia nerbio utsa zan taberna bat txuriketa eramane zuten, eta asten da «Benito» betiko martxan... «Traa... la... laa... eta abar.

Tabernaria tripak jaten zegoen... «Baiña, baiña, juera ontan noizkogarreneko akabau biar «xok» onek?... Azkenean egon ezin eta esaten dio... «I, Benito!... beste kanturik ez-takik?...» —«Beste kanturik? Zetarako?»... —«Ba ontarakoxe!... ekak ona «hixopuori!»... «Daxu!» busti hixopua, ta ekiten dio bixi-bixi, gora ta bera, ekzer-eskuma, saltoka ta «buerda» batean. («buerda», erderazko «convulsión» añaaxe da)...

«Ta-ra-pa-ta-pa-ta-tiñ! ...Daxu! ta-ra-pa-ta-pa-te-ro ...Daxu! ta-ra-pa-ta-pa-ta-tiñ! ...Daxu! ta-ra-pa-ta-pa-ton! ...Daxu!

—000—

Tabernariak utzitako zirri-borroak ikusi zituanean «Benito»k egin zituan parreak!...

TXOMIN

ANDRAZKOEN
ILLE - APAINKETA

— Castañares

Bidakruzeta, 18

Urrutizkiña: 761233

BERGARA

ARANTZA

Erloju ta Bitxitegia

Ezer erosi baiño len, atoz
Arantz'nera ikustera

«Ordulari ta Bitxitegi jatorra»

Barrenkale, 4

Urrut.: 761004

BERGARA

ARTILLEZKO

TA

PUNTOZKO

LANAK

IGARTZA

Ariznoa, 3

BERGARA

**PORTU
JOSKINDEGIA**

ALKANDORAK

GORBATAK

JERSEYAK

Mazterreka, 1

Urrutizkiña: 761163

BERGARA

A. Zangitu

MARGOKIAK ETA PAPER

MARGOZTUAK

F. kalea, z/g.

BERGARA

**GRAZIAN
AGIRRE**

Drogategia - Usai gozo ta

MERTZERIA

Bidekurutzeta, 6

Urrutizkiña: 76 10 25

BERGARA

Oiñetako Biltegia

CALZADOS AMENABAR

Mazterreka, 22 — Apartado, 37 — Urrutizkiña: 761090

— BERGARA —

EZPELETA ETXEA

Jatetxe ta ostatuetarako sal-gaiak Maierako zamauetan aukera berezia

Barrenkale, 46

Urrutizkiña: 76 17 09

— BERGARA —

«JESUSA»

MERTZERIA

Matxetegi, 10

Urrutizkiña: 76 13 26

— BERGARA —

**Askorta-ren
semeak**

OGITEGIA TA

ELIKATZEAK

Arruriaga, 22

Urrutizkiña: 761163

BERGARA

**VERGARA
TEXTIL, S. A.**

OIALGINTZA BERGARA

Eungintza ta algodoi-margoztea

BERGARA

BESTE HOLANDAR BAT GURE ARTEAN

Patxi Altuna-k, S. J.

RUDOLF DE RIJK JAUNA

Gaztañagaren luma zailu eta txai-roak tajaturiko bi idazlan eder irakurriak ditugu oraindik-orain aldizkari honetan bertan, Holandako Krugier senar-emazteek Aizarnan egin duten egona gai harturik. Beste Holandar bat ere izan dugu, duela hiruzpalau hilabete, Euskalerrian: Rudolf de Rijk jauna. Euskaldun askok ezagutzen du, urte asko bait da euskaraz ikastera guregana etortzen hasi zela eta hasiz gero, urterik huts egin gabe jarraitu da etortzen. Hizkuntzalari trebea denez gero, inor gutxi bezain ongi jabetu da euskaraz (zeurok antzemango diozute, nik eginiko galderei eman dizkien erantzunak irakurtzen badituzte) eta euskalzain izendatua izan zen, duela urte batzuk. Izan ere, haren ahoan hemen ifintzen ditudan hitzak, harek emanak berberak dira, inolako aldakuntzarik gabe. Hala eskatu dit eta hala egin du. Nik izkribuz egin nizkion galderak eta harek ere izkribuz eman dizkit erantzunak. Ez zuen inola nahi, berak idatzitakorik alda nezan; zipitzik ere ez. Gipuzkera du batipat maite eta gipuzkeraz idatzi du. Nola idatzi, alajaina!

—Txikago-ko Unibersidadera omen zoaz, Rudolf, Jakin ahal diteketa?

—Bai, Txikago-ko Unibersidadeko lantoki batean nago, au idazten ari naizela. Unibersidadeak ona deitu ninduen bi eskola emateko: eskola batek «Sintaxis eta Semantika II» du izena, «Euskeraren Kondaira ta Egitamua» besteak.

—Euskarak han ere ba ahal du jarraierik, ala?

—Bai, izkuntza au mintzatzen dakinien emen ez izan arren, euskerarako zaletasun handia ba-dago emengo izkuntzalarien artean. Euskerak nork erakutsiko zai zeuden aspalditik.

—Gaurko hizkuntzalariek zergatik dute, zure iritziz, euskerarekiko arreta eta ardura?

—Galdera orri erantzun baño len, esan dezadan izkuntzalariek euskerarekiko duten ardura ori ez dala gaurkoa bakarrik. Guillermo Humboldt 1799-gn urtean euskera aztertzen ari zenean gaur arte, beti ugari izan dira zuen izkuntza zoragarri ori ikasi ta goratu zuten izkuntzalariek. Zergatik? Ez dute danak, noski, zio edo arrazoibide bera izaten. Batzuek antxiñako Europa-n itz egiten ziran izkuntzen berri jakin naiko luteke. Indoeuroparrak ego-alderatu aurrean, or izkuntza pranko mintzatzen ziran, eta, orain, izkuntza auek zearo galduak dira, geienetan arrastorik ere utzi gabe. Bere bakarrean, garai artako izkuntzen baten ondoko bat, euskera agertzen zaigu. Ortatxe datza, beraz, jakintsuentzako bere ordaingabekotasuna. Euskerarik ezpalego, nora jo?

Beste izkuntzalari batzuek gramatikari begira daude, kondairari ta itzai baño geiago. Izkuntzalari auek, bai gaurkoak bai atzokoak, izkuntza guztiak gordetzen dituzten lege orokarrak billatu ta aztertu nai dituzte. Naiz-eta ezalean bestela iduri, gramatika-saillean izkuntza guztiak oinarri sakon berberak ba-dituztela gero ta garbiago ikusten da, linguistika berriaren jakinbideak jarraituz. Eesate baterako, Hungararren izkuntzak eta euskerak ez dute beñiere ar-emanik izan; alae-re, galdakizunari buruzko legeak berdintsuak dituzte.

Izkuntza danetan indarra duten legeak billatu naiean, izkuntzalariek geiegitan Indoeuropar izkuntzez baliatzen ziran bakarrik, batez ere, latinez eta griego. Orrela indoeuropartasuna arkitzen zuten, izkuntzatasuna arkitu bearrean. Gaur, ordea, izkuntzalari geienak Indoeuropar eztiran izkuntzai gora aundia ematen diete, eta ikasi ala, arreta aundiz aztertzen dituzte beroiek erakusten dizkiguten legeak. Izkuntza guztiak lege berdintsuak badituzte ere, batek barne-barnean izkurtatzen duena, beste batean azalazalean agertu diteketa, edonork errez ikusteko moduan. Neroni, esate baterako, euskerazko izketaren goraberak erakutsi didate izkuntza danetako egia aundi bat.

Bear bada, beste arrazoien batzuek ere arkitu ditezke, baiñan ez nuke geiegiz luzatu nai, eta ementxe aipatu dedana naikoa da euskerari gaurko izkuntzalariek nolako garrantzia ematen dioten adierazteko.

—Zerk eragin zinduen zu zerori, Rudolf, euskaraz ikastera?

—1956-gn urteko udaroan Amsterdam-etik Granada-ra joan nintzan turista gazte bezela. Andik berri Holandaratzean, Donosti-tik igaro bear, eta orko kaiean Aita Mari-entzako oroitarria ikusi nuen bere euskerazko lerroekin. Linguistika ikasten asia nintzan eta ba-nekien euskeraz izan bear zala, ingurukoekin zer ikusirik gabeko izkuntza zaar bat. Jakin-miñak eraginda, auzoko jaun bati lerroak erderatu zizazkidan eskatu nion. Jaun orrek, arrezkero nere lagun aundia egin dan Iraola-tar Gregorio, alegia, bai pozik erderatu ere Aita Mari gorensten duten lerro eder oiek. Orduan, euskal-gramatikak eta beste ikasliburuak nun arkitu zitezken galdetu nion Iraola jaunari. «Edozein liburutegian», berak erantzun. Gelditu zitzaidan dirutxoarekin gramatika txiki bat erosi nuen, eta onela asi nintzan ikasten Amsterdam-en. Lenengo pausoak, bai, zailak izan ziran, baiñan euskera oso izkuntza ederra ta egokia dala laster asko konturatu, gero ta errezago ikasten nuen.

—Damu ahal duzu, Rudolf, euskaraz ikasten horrenbeste lan hartua?

—Ez, jauna! Zuen mintzoera ikasten lanak izaten banituen ere, ez det orrengatik damu izpirik ere. Matematika asko ikasteko artzen nituen nekeengatik, ordea, bai. Alaz ere, joskera jatorra ez duten liburu asko erabilliaz eta berauetan agertzen dan sasi-euskera ikasten saiatuz, alperrik galtzen nuen denboraz, bai, damu naizela ezin det ukatu.

(Elkar hizketa hau izkribuz izan beharrean hitzez izan balitz, sasi-euskara zuten liburu horiek zeintzuk ziren galdegingo niokean pozik, ez dakit erantzunik emango ote zidakean baina. Ez, jakite aldera hutsera, noski; Rudolf-ek bezala gaur ere euskeraz ikasten ari direnek denborarik alferrik gal ez dezaten baizik).

—Zer deritzazu gaurko euskeraren egoerari? Zu lehendabizikoz Euskalerrira etorrit gero, irabazi ala galdu, zer egin du?

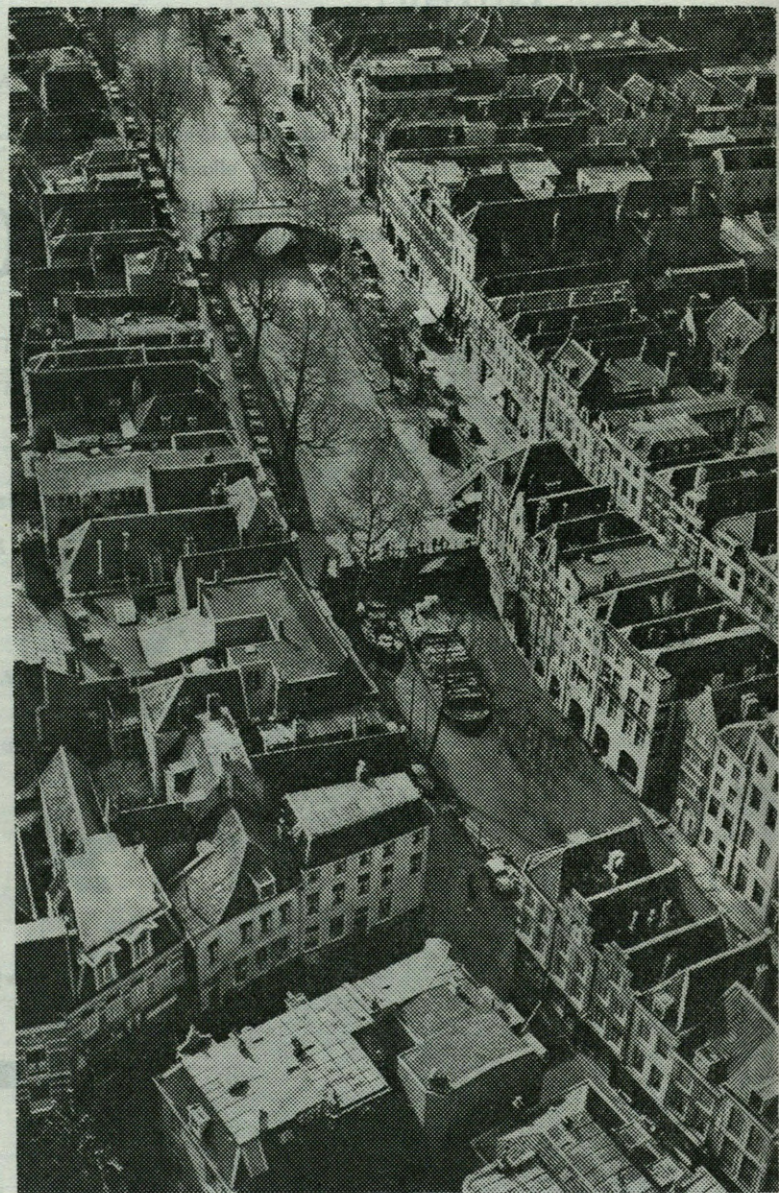
—Irabazi egin duela uste det. Leen, aurrai euskera irakasten etzieten euskaldun gurasoak baziran, eta oraindik ere olako gurasoak badira. Ontan, beraz, ez dago alderik. Gaztean artean, ordea, leen baiño euskaltzale askoz geiago arkitzen dirala edonork ikusi dezake. Gazte aiek konturatu dira bi izkuntza jakiteak aberastu egiten duela gizona, eta mintzo zaarra galtzen uztea gure ondokoai altxor bitxi bat kentzea bezela izango litzakeala. Gainera, ikusi dedanez, gazteak bear duten kultura euskeraz sortzen asi dira. «Ez dok amairu»-ko taldeak, esate baterako, lan ederra egin du azkeneko urte aetan. Maria-Lurdes Iriondo, Xabier Lete, Benito Lertxundi, Mikel Laboa ta abar egiatzko utsune baten betegarri bezela agertzen dira. Euskeraren etorkizuna gazteen eskutetan dago, eta gazteengan uste osoa ba-det.

—Euskalerriko toki askotan ibilia zaitugu. Ba ahal dugu euskaldunok, oro har, euskara zaintzeko eta gordetzeko behar hina axola?

—Euskaldun ama bat gelditzen dan artean bere aurrai euskera irakasten ez diena, ez dezute inola euskerarekiko izan bearko zenduketen ajola. Euskaldun guztiak, baiña batez ere Naparreuskaldunak esaten diet au. Negargarria da benetan, euskeraz ain garbi ta egoki mintzo diran Naparreuskaldunak beren seme-alabak euskera irakasten ez dietela ikustea.

—Zure aburuz, zein du gaur euskarak arraiskurik handien?

—Arriskurik aundiena zer dan zailla da esaten. Baiña arriskurik aundienetako bat dezute euskalkiak goizegi ta artifizialki bateratzea. Bide orretan barrera zoromoro abiatu diranak berebiziko kaltea egin lizaioteke euskerari borondaterik one-

Utrecht hiria, katedraletik begiratuta.

naz. Ez diot, batasunik geiago bear ez dala. Baiñan noiz eta nola, orixe bear da jakin.

(Rudolf-ek azkenik dizkioen hitz horiekin, nor ez ote dator bat? Noiz eta nola bear dela jakin, dudarik ez dago. Baiña nork daki? Eta inork ez badaki eta aurrera ere inork jakin lezakeanik, Jainkoak ez ezik, itxaropen eta probabilitate gutxi badugu, zergatik orain bertan saio bat egiten hasi ez? Zoromoro abiatu direnek berebiziko kaltea egin lezaiketela? Baita; egia hori ere. Baina inor abiatu ahal da zoromoro? Euskerari buruz inoiz inork ezer jakin badu, gaur bizi dugun batek daki. Horren gidaritzapean ari gara ari garenek. Borondotea ez ezik, ba du ere gizaseme horrek euskeraren jakitea. Huts egin lezakeala? Bai, noski. Baina huts egin lezakealazko arrazoi —baldin hori arazoirik bada— hutsagatik, besoak antxumatu eta ezer egin gabe egon, orain arte bezala, noizbait berez edo norbaiten asmanenez euskara bat diteketalakoan? Ez deritzat horri jokabide zuzena. Goizegi? Europa-ko duen hizkuntzarik zaharrenetakoa dela esan eta aitortu ez duzu, bada, zerorrek? Ez da, beraz, goizegi, aski berandu baizik. Artifizialki? «Izkuntza guztiak gordetzen dituzten lege orokarrak billatu ta aztertu nai dituzte»-la esan ez diguzu, bada,

hizkuntzalariek? Euskarak ere, antzinako euskarak, alegia, izango ditu, hortaz, lege orokar batzuk eta gaurko euskalkiek hantxe izango dituzte axalean edo axalpean lege horiek! Horiek oinharri harturik batu nahi dugu euskara, ez artifizialki).

—Berriro etortzeko ahal zaitugu?

—Bai, noski, Jaungoikoak nai badu. Euskera aaztu ez dakidan, bestegatik ezpaltiz ere.

(Eta oraindeino egin dizuten bezain harrera gozoa egingo dizute euskaldunek, Rudolf! Hemen eten da gu bion arteko izkribuzko elkarhizketa... oraingoz bederen. Ba bait dakit nik nere gisa erantsi ditudan hitzei harek zer erantzuna izango duela eta erantzuteko aukera zor diot gizalegez, nere hitza azkena —ez ta azken urrena ere— izan dadin eskubiderik ez bait du. Idatzi hau zure eskuetara hel baldi, hortaz, eta erantzuteko gogorik bazeneza, erantzuidazu, arren. Dena dela, bijoazkizu eskerrak nere galderei erantzuten hartu duzun nekeagatik).

